

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
ректор Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

В.С.Бакіров

ПРОГРАМА
атестаційного екзамену «Загальна психологія»
для студентів напряму підготовки
6.030102 - Психологія
рівня вищої освіти– бакалавр

Затверджено на засіданні
вченої ради факультету
психології протокол № 2
від 21.02.2019р.
Голова вченої ради
факультету психології

Н.П.Крейдун

ВСТУП

До складання фахового іспиту з психології для отримання рівня вищої освіти «бакалавр» ставляться такі вимоги:

1. Мати уявлення про психологічну науку та психологічне пізнання, його специфіку, рівні: про місце психології в системі класифікації наук; знати основні тенденції розвитку сучасної психології. Знати основні закони психології.

2. Знати об'єкт і предмет психологічного пізнання, історію розвитку уявлень про предмет психології, періодизацію становлення предмету психології.

3. Розбиратися в основних теоретико-методологічних проблемах сучасної психологічної науки, орієнтуватися та вміти аналізувати основні вітчизняні та зарубіжні підходи, теорії та концепції.

4. Розуміти проблему виникнення і розвитку психіки, її значення для психологічної науки. Вміти розкрити зв'язок психіки і мозку, знати етапи психічного розвитку в філогенезі, виникнення й історичний розвиток свідомості в психології.

5. Розбиратись і вміти аналізувати теорії особистості в психології, її активність, знати напрямки дослідження особистості, її індивідуально-психологічних особливостей.

6. Мати уявлення про психологію діяльності людини, основні підходи до її аналізу. Вміти розкривати зв'язок між діяльністю, свідомістю та особистістю.

7. Знати особливості, механізми та закономірності психічних процесів і функцій, їх взаємозв'язок, фізіологічні механізми, методи дослідження.

8. Знати основні ознаки та етапи наукового експериментального дослідження. Знати методи психологічного дослідження, вимоги до них, вміти відрізнити психологічне дослідження від психологічного обстеження. Володіти способами обробки дослідного матеріалу.

1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ.

1.1. Уявлення про психологію як науку

Психологія як мультипарадигмальна наука. Роль психології в сучасному світі. Завдання психології. Основні галузі психології. Співвідношення між життєвою та науковою психологією. Система знань у психології. Критерії наукового пізнання. Об'єктивність наукового пізнання в психології. Принцип детермінізму. Причинний детермінізм. Цільовий детермінізм. Методи психології. Місце психології в системі наук.

1.2. Історичний вступ до психології

Історія розвитку уявлень про предмет психології. Розуміння душі як предмету психології в період античності. Предмет емпіричної психології свідомості. Інтроекція як метод вивчення свідомості. Криза психології.

1.3. Сучасні проблеми і напрямки в психології

Несвідоме як предмет психології. Негативний та позитивний підходи до визначення несвідомого. Розуміння несвідомого у З.Фрейда: класифікація несвідомих процесів, структура психіки.

Передумови виникнення біхевіоризму. Поведінка як предмет психології. «Об'єктивний підхід» у психології. Оперантний біхевіоризм. Необіхвіоризм. Тренінг умінь у біхевіоральній терапії.

Цілісний підхід в психології. Постановка проблеми цілісності в психології. Одиниці аналізу в гештальт-психології. Експериментальні дослідження в гештальт-психології. Психіка як органічна система. Гештальттерапія.

Гуманістична психологія як представник гуманітарної парадигми в психології. Основні ідеї, ознаки та вихідні положення гуманістичної психології. Особливості гуманістичної психотерапії.

Когнітивна психологія і номотетичний підхід у психології. Поняття про номотетичний та ідографічний підходи в психології. Експериментальні дослідження в когнітивній психології.

Соціокультурний підхід у психології. Культурно-історична парадигма в психології. Англійська антропологічна та французька соціологічна школи про проблеми соціальної зумовленості людської свідомості. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Поняття про вищі психічні функції людини. Інтеріоризація як метод формування вищих психічних функцій.

Діяльнісний підхід у психології. Передумови діяльнісного підходу в радянській психології. Два варіанти діяльнісного підходу в радянській психології: теорії С.Л.Рубінштейна та О.М. Леонтьєва. Основні принципи психологічної теорії діяльності. Структура діяльності за О.М.Леонтьєвим. Потреби, мотиви та цілі діяльності.

1.4. Еволюційний вступ до психології

Виникнення та розвиток психіки в філогенезі, різні підходи до вирішення цієї проблеми: панпсихізм, біопсихізм, нейропсихізм, антропсихізм. Гіпотеза О.М.Леонтьєва та О.В.Запорожця про умови виникнення чутливості та її експериментальне підтвердження. Етапи психічного розвитку в філогенезі згідно з О.М.Леонтьєвим. Психіка та її функції. Відображення. Особливості відображення.

1.5. Виникнення та історичний розвиток свідомості в психології

Передумови виникнення свідомості в антропогенезі. Соціальна зумовленість та знаряддєва опосередкованість як основні характеристики свідомості. Психологічна характеристика основних складових структури свідомості. Свідомість як діяльність і як образ, їх можливе співвідношення. Структура свідомості. Свідомість і мова.

Класифікація психічних явищ.

Література

1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. - В 2-х томах. М.: Педагогика, 1989.
2. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Психология человека. М., 1995.
3. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. М, 1988.
4. Гальперин П. Я. Введение в психологию. М, 1976.
5. Выготский Л.С. Сознание как проблема психологии поведения. - Собр. соч., т. 1 - М., 1982.
6. Выготский Л. С. Инструментальный метод в психологии. - Собр. соч., т. 1- М., 1982.
7. Леонтьев А.Н. Проблема возникновения ощущения. Очерк развития психики. - Избранные психологические произведения, т. 1-М., 1983.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. — Избранные психологические произведения, т. 2 - М., 1983.
9. Соколова Е. Е. Тринадцать диалогов о психологии. - М., 1995.
10. Ярошевский М.Г. История психологии. - М.,1985.

Додаткова література

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. М., 1977.
2. Веккер Л. М. Психические процессы. - Т. 1 - Л., 1974.
3. Выготский Л. С. Собр. соч. в 6 т. - Т. 2 - М., 1982 (Исторический смысл психологического кризиса).
4. Вунд В. Введение в психологию. — Хрестоматия по вниманию. - М, 1976.
5. Годфруа Ж. Что такое психология. М., 1992.
6. Ждан А. Н. История психологии: От античности до наших дней.- М., 1988.
7. Павлов И. П. Общие типы высшей нервной деятельности животных и человека // Психология индивидуальных различий. Тексты. М., 1982.
8. Смирнов А. А. Развитие и современное состояние психологической науки в СССР. - М., 1975.

9. Теплов Б. М. Изб. тр.: В 2 т. - Т. II - М., 1985 (История психологии).
10. Уотсон Дж. Бихевиоризм // Хрестоматия по истории психологии. М., 1980.
11. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций // Хрестоматия по истории психологии. М., 1980.
12. Фресс П., Пиаже Ж. Экспериментальная психология. Вып. 1-2. М., 1966.
13. Ярошевский М. Г., Анциферова Л. И. Развитие и современное состояние зарубежной психологии. - М., 1974.

2. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Вступ до теорій особистості

Особистість як особливе функціональне утворення. Різниця між життєвим та науковим розумінням особистості. Співвідношення понять „особистість – індивід – індивідуальність”. Проблема поняття особистості у психології. Поняття теорії особистості. Поняття структури особистості в психологічній теорії.

2.2. Еволюція теорій особистості у зарубіжній психології

2.2.1. Психологічна концепція особистості З.Фрейда

Загальна характеристика психоаналітичного напрямку в теорії особистості. Поняття особистості в теорії З.Фрейда, структура особистості. Рухливі сили розвитку особистості. Захисні механізми особистості в теорії З.Фрейда. Періодизація розвитку особистості в теорії З.Фрейда.

2.2.2. Аналітична психологія К.Г.Юнга

Основні положення та принципи аналітичної психології. Структура особистості за К.Юнгом. Поняття архетипів за К.Юнгом. Типи особистості за К.Юнгом. Розвиток особистості у теорії К.Юнга.

2.2.3. Індивідуальна психологія А.Адлера

Передумови виникнення індивідуальної психології. Основні положення та принципи індивідуальної психології. Поняття „відчуття неповноцінності” та „компенсації” в теорії особистості А.Адлера. Поняття про стиль життя. Помилкові та здорові стилі життя. Поняття соціального інтересу в теорії особистості А.Адлера. Порядок народження та особистість в індивідуальній теорії.

2.2.4. Еґо–психологія Е.Еріксона

Поняття психосоціального розвитку в теорії Е.Еріксона. Поняття епігенетичного принципу. Поняття еґоїдентичності. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Вплив культури на розвиток еґо на різних стадіях психосоціального розвитку.

2.2.5. Соціокультурна теорія К.Хорні

Поняття базальної тривоги та ворожості в теорії особистості К.Хорні. Типи міжособистісних орієнтацій: особистість, що поступається, агресивна особистість, відокремлена особистість. Основні шляхи пристосування до базальної тривоги. Поведінка батьків та розвиток особистості дитини. Культурні детермінанти розвитку.

2.2.6. Теорія рис особистості Г.Олпорта

Концепція рис особистості Г.Олпорта. Критерії визначення рис особистості. Загальні та індивідуальні риси. Методи визначення рис особистості. Розвиток особистості: поняття пропріума. Типи функціональної автономії: основні характеристики зрілої особистості.

2.2.7. Структурна теорія рис особистості Р.Кеттела

Основні поняття та принципи структурної теорії особистості. Поверхневі та початкові риси. Типи рис в теорії Р.Кеттела. „Велика п'ятірка” факторів особистості.

2.2.8. Гуманістична теорія особистості А.Маслоу

Основні принципи гуманістичної психології. Ієрархія потреб особистості за А.Маслоу. Поняття „піраміда потреб”. Дефіцитарна мотивація та мотивація зростання. Характеристика людини, що самоактуалізується.

2.2.9. Феноменологічна теорія особистості К.Роджерса

Тенденція самоактуалізації як основний мотив у житті. Поняття Я – концепції, розвиток Я – концепції. Переживання погрози та процес захисту. Повноцінно-функціонуюча людина. Клієнт-центрована терапія.

2.2.10. Типологічна теорія особистості К.Левіна

Поняття особистості в теорії К.Левіна. Мотивація поведінки людини в теорії К.Левіна. Методи експериментального дослідження мотиваційної сфери в концепції К.Левіна.

2.3. Теоретичні підходи до проблеми особистості в радянській психології

2.3.1 Теорія особистості О.М.Леонтьєва

Основні риси, що визначають підходи до особистості в радянській психології. Основи теорії особистості О.М.Леонтьєва. Структура особистості за О.М.Леонтьєвим. Принципи побудови періодизації розвитку особистості в теорії діяльності. Принцип провідної діяльності в розвитку особистості.

2.3.2. Теорія особистості С.Л.Рубінштейна

Основи теорії особистості С.Л.Рубінштейна. Структура особистості за С.Л.Рубінштейном.

2.3.3. Теорія особистості О.К.Дусавицького

Підхід до побудови моделі особистості в концепції особистості О.К.Дусавицького. Загальна характеристика структурних компонентів особистості. Поняття норми та патології особистості. Характеристика особистості в нормі.

2.4. Поняття спілкування в психології

Психологічний зміст спілкування. Функції спілкування. Види спілкування. Роль спілкування в розвитку особистості. Методи дослідження спілкування та комунікативних здібностей особистості.

Література

1. Асмолов А. Психология личности, «Слово», 2001.
2. Рубинштейн С. Основы психологии. М., 1989. С. 95-283.
3. Клонингер С. Теории личности. С-Пб., 2003.
4. Максименко С.Д. Генезис существования личности. Киев, 2006.
5. Максименко С.Д. Общая психология, 1999. С. 89-133.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. М., 1975. С. 159-180, 206-230.
7. Теории личности в западно-европейской и американской психологии/ под ред. Райгородского Д.Я. 1996.
8. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. С-ПБ., 1997.

Додаткова література

1. Маслоу А. Психология бытия. 1997.
2. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. Категория личности. 1978.
3. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М., 1994.
4. Фрейд З. Введение в психоанализ. М., 1989.
5. Фром Э. Душа человека. М., 1992.
6. Юнг К. Архетип и символ. М., 1991.

3. ПСИХОЛОГІЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Загальна характеристика пізнавальних процесів

Підходи до вивчення психічного відображення. Загальна характеристика пізнавальної діяльності. Поняття про вищу психічну функцію. Механізм розвитку вищих психічних функцій. Інтеріоризація та екстеріоризація. Довільність психічних функцій. Порівняльна характеристика пізнавальних процесів.

3.2. Відчуття та сприйняття

Поняття відчуття. Фізіологічні передумови відчуття. Біологічна зумовленість відчуття.

Поняття про рецептори. Подразливість як попередник відчуття. Класифікація відчуття. Дистантні та контактні екстероцептори. Пропріо- та інтероцепція. Основні характеристики відчуття: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Поняття про адаптацію відчуття. Позитивна та негативна адаптація.

Основи психофізики. Принципи специфічних енергій органів чуття. Абсолютні та диференційні пороги. Закон Вебера, уточнення Фехнера та послідовні дослідження. Явища адаптації, сенсibiliзації та синестезії.

Психофізичні вимірювання. Методи вивчення відчуття та їх загальна характеристика. Суб'єктивна психофізика. Метод бальних оцінок. Метод парних порівнянь. Вивчення сенсомоторної координації. Поняття про семантичний диференціал.

Порівняльна характеристика відчуття та сприймання.. Поняття відчуття. Діяльність людини та сприймання.. Роль центральних процесів у цілісному сприйманні. Цілеспрямованість та селективність сприймання. Властивості сприймання. Константність, предметність та образність сприймання. Системність, комплексність та процесуальність. Осмисленість сприймання. Багаторівнева організація сприймання. Структурність. Типові ілюзії.

Теоретичні підходи та уявлення про сприймання. Сенсуалістичний підхід. Інтроекція. Рефлексологія. Біхевіоризм. Стимули вищого порядку у розумінні Гібсона. Категоризація за Брунером. Погляд культурно-історичної теорії. Теорія діяльності та сучасний стан вивчення сприймання.

Види сприймання. Особливості зорового сприймання. Сприймання простору та часу. Головні перцептивні ознаки простору: відстань, розмір, форма. Ознаки глибини. Орієнтація в просторі. Взаємодія фігури та фону. Значення контуру для сприймання форми. Сприймання руху та часу.

Протяжність, послідовність та зміна положення. Перервність та безперервність. Необхідність представлення в пам'яті. Об'єктний рух та саморух. Історичний час. Величина часового моменту сучасного.

Сприймання та пам'ять. Пам'ять як основа соціалізованого сприймання. Впізнавання, ототодження, ідентифікація, категоризація, узагальнення, абстрагування.

3.3. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Фізіологічні основи процесу пам'яті. Основні результати нейрофізіологічних досліджень. Локалізаційні уявлення. Міжпівкульові взаємодії. Роль підкоркових структур та скронневої частини кори головного мозку.

Гіпотези про механізми пам'яті.

Теорії пам'яті. Біологізаторські концепції. Асоціанізм. Досліди Еббінгауза. Соціологізаторські теорії. Генетичний підхід. Уявлення про пам'ять як вищу психічну функцію. Дослідження пам'яті в школі К.Левіна. Пам'ять як діяльність. Дослідження мимовільного та довільного запам'ятовування в роботах П.І.Зінченка. Вивчення пам'яті в працях Г.К.Середі.

Характеристика мнемічних процесів. Запам'ятовування, зберігання, відтворення, забування. Розуміння та запам'ятовування. Впізнавання та відтворення. Творчий характер відтворення. Збереження як функція часу.

Узагальнення інформації у процесі збереження. Засоби боротьби із забуттям. Крива забуття Ебінгауза. Узагальнення інформації у процесі збереження.

Види і типи пам'яті. Пам'ять та психічна активність: моторна, емоційна, образна, символічна пам'ять. Пам'ять і час: короткочасна, довгочасна, оперативна. Мимовільна та довільна пам'ять. Фактори продуктивності мимовільної та довільної пам'яті.

Феномени пам'яті. Дослідження феноменів пам'яті. Феномен „краю” (або позиційний ефект). Феномен фон Ресторфф (ізоляції). Феномен Зейгарнік. Поняття про інтерференцію. Проактивна та ретроактивна інтерференція. Ремінісценція.

Прикладні аспекти вивчення пам'яті. Вплив особливостей матеріалу. Раціональні засоби заучування. Мнемоністичні засоби. Роль установок, мотивації та емоційного тону на процес заучування. Застосування планів та схем. Забування намірів та його причина. Індивідуальні відмінності та резерви пам'яті.

3.4 Мислення та мова

Поняття мислення. Місце мислення в структурі пізнавальної діяльності. Відмінність мислення та безпосередньо-чуттєвого пізнання. Мислення та штучний інтелект. Значення вивчення та моделювання мислення.

Розвиток мислення. Філогенетичний розвиток мислення. Еволюційне становлення форм розумової діяльності. Специфічні ознаки людського мислення. Історичний розвиток мислення. Емпіричне та теоретичне мислення. Онтогенетичний розвиток мислення. Причинно-наслідкові зв'язки та інструментальне значення дій. Генез мови та становлення розумової діяльності. Види мисленн: наочно-дійове, наочно-образне та словесно-логічне. Мислення в структурі дій та мисленнєві дії.

Вивчення мови у контексті мислення. Генетичні корені мислення та мови. Мовне мислення як єдність мислення та мови. Розвивальні відносини між мовою та мисленням. Мовнорухові дії як канал зв'язку. Взаємодія

значення і смислу. Експресивна функція мови. Засоби невербальної комунікації. Властивості внутрішньої мови. Вікові та функціональні зміни мови. Особливості усної та письмової, монологічної та діалогічної мов.

Гіпотеза лінгвістичної відносності. Мовні обмеження розумової діяльності.

Механізми мисленнєвого процесу. Цілеспрямованість мислення. Евристичність. Пристрасність мислення. Мотиваційна основа мислення. Емоційний супровід та регуляція розумової діяльності. Процес інтеріоризації. Зовнішні та внутрішні знаряддя. Мисленнєві образи: їх формування, розвиток, взаємодія.

Основні фази мислення. Проблемна ситуація. Формування образу-мети. Висування гіпотези. Вибір стратегії рішення. Формування думки. Перевірка рішення. Основні розумові дії: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, узагальнення. Форми існування пізнання: поняття, судження, висновок.

Теорії та методи дослідження мислення. Мислення в традиційних психологічних теоріях. Методи вивчення мислення. Метод вивчення узагальнення. Метод порівняння. Метод ланцюгових асоціацій, Вільний асоціативний експеримент. Вивчення семантичних зон. Семантичний диференціал. Репертуарні решітки. Формування штучних понять (Л.Виготський).

3.5 Уявлення

Визначення поняття уявлення. Співпадання та розбіжні ознаки творчого мислення та уявлення. Форми перебігу уявлення. Продуктивний характер уявлення. Продуктивний характер як основна ознака уяви. Цілеутворення як головна функція уявлення.

Механізм уявлення. Уявлення як аналітико-синтетичний процес. Форми утворення образів: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація та типізація. Види уявлення: активне та пасивне, відтворююче та творче. Довільне та мимовільне уявлення. Рівні уявлення.

Уявлення в трудовій діяльності. Гра як результат та формуюча сила уявлення. Теорії творчості. Співвідношення творчих та інтелектуальних здібностей.

3.6 Увага

Увага як план контролю дії. Автоматизація – деавтономізація дії. Два плани контролю діяльності. Зразок уваги з потребами. Види уваги: сенсорна, інтелектуальна, моторна, довільна, мимовільна, післядовільна. Нейрофізіологічні механізми уваги. Характеристики уваги: об'єм, рухомість, розподіл, стійкість. Способи контролю та підтримки уваги.

Теорії уваги. Об'єктивна необхідність уваги для тілісного існування. Увага та закони асоціації. Увага як спрямованість свідомості (інтроспекція). Зумовлення (біхевіоризм). Активізаційні напрямки у вивченні уваги. Увага та фізіологічні кореляти. Стимули для виникнення уваги.

Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Співвідношення мимовільної та довільної уваги. Натуральний та соціальний розвиток уваги. Значення керівної дії дорослого та механізми формування довільної уваги.

Методи вивчення уваги. Метод коректурної проби. Метод переведення уваги Кріпеліна. Метод Шульте.

Література

1. Восприятие и деятельность / Под ред. А.Н.Леонтьева. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1976.
2. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т. Т. 1. Пер.с франц. – М.: Мир. 1992.
3. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. 2-изд. Л.: Изд-во Лен.ун-та. 1988.
4. Зинченко П.И. Непроизвольное запоминание. – М.: Изд-во АПН РСФСР. 1961.

5. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А.Карпенко. Под общ.ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат. 1985.
6. Леотьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т. – Т.1 – М.: Просвещение. 1983.
7. Общая психология / Под ред. А.В.Петровского. – 4-е изд. – М.: Просвещение. 1996.
8. Психология. Словарь / Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд., испр.и доп. – М.: Политиздат. 1990.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Т.1. – М.: Педагогика. 1989.
10. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1984.
11. Хрестоматия по ощущения и восприятию / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер и М.Б.Михалевской. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1976.
12. Хрестоматия по общей психологии. Память. / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1981.
13. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В.Петухова – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1981.
14. Хрестоматия по вниманию. / Под ред. А.Н.Леонтьева, А.А.Пузыря, В.Я.Романова. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1976.

Додаткова література

1. Брунер Дж. Психология познания. – М.: Прогресс. 1977.
2. Величковский Б.М. Современная когнитивная психология. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1982.
3. Гальперин П.Я., Кабыльницкая С.Л. Экспериментальное формирование внимания. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1982.

4. Запорожец А.В. и др. Восприятие и действие. – М.: Педагогика. 1967.
5. Кляцки Р. Память человека: Структура и процессы. – М.: Мир. 1978.
6. Кликс Р. Пробуждающееся мышление. – М.: Прогресс. 1983.
7. Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти (умнemonиста). – М. 1968.
8. Норман Д. Память и научение. – М.: Мир. 1985.
9. Смирнов А.А. Проблемы психологии памяти. – М.: Просвещение. 1966.
10. Холодная М.А. Когнитивные стили. – К.: Вища школа. 1993.

4 ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

4.1 Детермінанти активності людини

Проблема діяльності в психології. Аналіз діяльності. Характеристика та структура діяльності людини. Види діяльності. Внутрішня регуляція суб'єкту діяльності.

Потреба як внутрішній спонукувач активності людини: потреба як нестаток, потреба як предмет задоволення нестатку, потреба як стан, потреба особистості як системна реакція. Класифікація потреб. Характеристика та особисте проявлення потреб: моральність, сила, гострота переживання людиною незадоволеною потреби. Проблема полімотивації поведінки і діяльності людини.

Поняття «мотив». Функції мотивів. Мотив як потреба, мотив як ціль, мотив як спонукування, мотив як намір, мотив як стан. Потенціальний мотив. Функціональна автономія мотивів.

Поняття мотивації. Структура мотивації. Мотивація та цілеутворення. Феноменологічний та експериментальний підходи до вивчення мотивації. Теорії мотивації: біхевіоризм, психоаналіз, гуманістична та когнітивна теорії. Мотиваційний контроль дій: теорія функціональної системи, «модель Рубікону», теорія мотиваційного контролю Д.Хайленда.

Потреба нужди та потреби в дослідженнях вітчизняних психологів.

Мета як психологічна категорія.

Цілеполягання. Психологічні особливості цілеполягання.

4.2 Емоційна сфера людини

Загальні уявлення щодо емоцій та почуттів. Різноманітність емоцій та почуттів. Порівняльна характеристика емоцій та почуттів. Виразні рухи емоцій та почуттів. Емоції та діяльність. Емоції та потреби. Емоції та образ життя. Емоційні явища.

Особливості переживання. Види емоційних переживань. Механізм прояву та розвитку емоцій. Управління емоціями. Теоретичні підходи до вивчення емоцій.

Функції емоцій. Загальна характеристика емоцій та почуттів. Класифікація почуттів людини. Експериментальне вивчення емоцій в різні вікові періоди. Загальна характеристика методів вивчення емоцій.

Емоційність як психологічна особливість.

Емоційні стани. Емоційний інтелект та методи його вивчення.

4.3 Воля як особистий вид психічних процесів

Психологічний феномен волі. Психофізіологічні механізми довільного керування поведінкою та діяльністю. Довільні та мимовільні дії, їх структура. Структура вольового акту. Самоконтроль як форма довільного керування діями.

Основні підходи у вивченні волі: регуляційний, мотиваційний та вільного вибору.

Теорії волі: воля як волюнтаризм, воля як «вільний вибір», воля як довільна мотивація, воля як механізм подолання зовнішніх та внутрішніх перепон, воля як особлива форма психічної регуляції. Вольові стани. Співвідношення вольової та емоційної регуляції. Вольове зусилля та його природа. Характеристика та види вольового зусилля.

Вольові якості особистості. Розвиток «сили волі». Патологія волі. Слабкість волі та її причини. Фактори, що впливають на розвиток волі. Методи вивчення вольових якостей особистості.

Література

1. Е. Вилюнас. Психология развития мотивации. - СПб.: Речь, 2006. - 456 с.
2. В.К. Вилюнас. Основные проблемы психологии эмоций. Вильнюс, 2004.
3. В.К. Вилюнас. Психология эмоций. М, 1984. СПб.: Питер, 2004. - 496 с.
4. Л.С. Выготский. История развития высших психических функций.

Соб. соч.: В 6 т. Т.5. М: Педагогика, 1983. - С. 153-165.

5. Л.С.Выготский. Учение об эмоциях. Историко-психологическое исследование. Соб. соч.: В 6 т. Т.6. М: Педагогика, 1983.
6. Гельгорн Э., Луфборроу Дж. Эмоции и эмоциональные расстройства. М.: Мир, 1966.- 672 с.
7. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. М.: Изд. МГУ, 1987. - 176 с.
8. Дерябин В.С. Чувства, влечения, эмоции. Л.: Наука, 1974. - 257 с.
9. Изард К.Е. Эмоции человека. М.: Изд. МГУ, 1980, 440 с.
10. Изард К.Е. Психология эмоций. М.: Питер, 2002. 464 с.
11. И. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. Спб.: Питер, 2001. 752 с.
12. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. М.: Питер, 2004, 509 с.
13. Ильин Е.П. Психология воли. СПб.: Питер, 2002, 280 с.
14. Клапаред Э. Чувства и эмоции. Вильнюс, 2004.
15. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. М.: Изд. МГУ, 1972, 576 с.
16. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 1975, 304 с.
17. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. - М.: Смысл, 2001. 511 с.
18. Психология мотивации и эмоций / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и М.В. Фаликман. - М.: ЧеРо, 2002, 752 с. (Серия: Хрестоматия по психологии).
19. Рогов Е.И. Эмоции и воля. - М.: ВЛАДОС, 2001, 340 с.
20. Узнадзе Д.Н. Общая психология / пер. с грузинского Е.Ш. Чомахидзе; Под ред.. И.В. Имедадзе. - М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. 413 с.

Додаткова література

1. Гамезо М.В. Домашенко И.А. Атлас по психологи: Информ. – метод. пособие. М.: Педагогическое общество России, 2003, 276 с.
2. Додонов Б.И. Потребности, мотивы, интересы // Проблемы формирования социогенных потребностей. Материалы I Всесоюзн. конф. Тбилиси, 1974, С. 18-21.
3. Додонов Б.И. Классификация эмоций при исследовании эмоциональной направленности личности // Вопросы психологии. № 6. 1975, С. 21-33.

4. Додонов Б.И. Структура и динамика мотивов деятельности // Вопросы психологии. №4. 1984, С. 126-130.
5. Иванников В.А. Проблема потребности в теории деятельности // Вестник МГУ. Сер. 14. Психология. №2. 1983, С. 20-27.
6. Иванников В. А. К сущности волевого поведения // Психологический журнал. Т. 6. №3, 1985, С.47-55.
7. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека. - СПб.: Питер, 2005, 412с.
8. Крысько В.Г. Общая психология в схемах и комментариях: Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2006, 254 с.

5. ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ. ПСИХОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ВІДМІННОСТЕЙ

5.1 Темперамент

Поняття темпераменту. Підходи до вивчення темпераменту: гуморальні, конституційні, морфологічні теорії темпераменту. Фізіологічна основа темпераменту. Темперамент та вища нервова діяльність людини. Психодинамічні властивості нервових процесів та їх співвідношення. Співвідношення активності, реактивності та моторики у складі темпераменту.

Регулятивна теорія темпераменту Я.Стреляу. Енергетичний рівень індивіду та його темпоральні параметри. Загальна характеристика типів темпераменту. Сильні та слабкі риси типів темпераменту.

Темперамент як один із регуляторів стилю діяльності. Темперамент та здібності. Властивості темпераменту та поведінка людини у складних умовах. Темперамент і культура поведінки. Темперамент у структурі особистості. Вплив вікових змін на формування властивостей темпераменту.

5.2 Характер

Співвідношення характеру та темпераменту. Визначення характеру. Характер як «програма поведінки людини». Природні та соціальні передумови характеру. Підходи вивчення індивідуального характеру. Індивідуальне та типове в характері.

Типологія характерів. Історія питання. Принципи класифікації характеру в період античності та середньовіччя. Психоаналітичні типологічні модулі характеру. Психологічні типи індивідуальних характерів К.Юнга. Типологічні модулі соціальних характерів Е. Фромма, Є.Шострома, Б.С.Братуся. Типологічні моделі акцентуацій характеру П.Б.Ганушкіна, Л.Леонгарда, О.Є.Лічко. Проблема характеру в роботах С.Л.Рубінштейна, К.К.Платонова, Б.Г.Ананьева, А.Г.Асмолова.

Структура характеру. Риси характеру та відносини особистості. Гармонійний та дисгармонійний характер. Поняття про національний характер. Співвідношення статі та характеру. Особливості жіночої та чоловічої психології. Шляхи формування характеру в різні вікові періоди.

Акцентуації характеру. Типи акцентуації характеру.

5.3 Здібності

Проблема психології здібностей та їх ознак. Задатки та здібності: розбіжність понять. Задатки як органічні передумови здібностей, їх багатозначність. Здібності та знання, уміння, навички. Здібності та мотивація діяльності.

Види здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Загальна обдарованість, загальні розумові здібності. Види спеціальних здібностей. Здібності до навчання та їх структура. Геніальність, обдарованість, талант.

Компенсаторна функція компонентів здібностей та індивідуальний стиль діяльності. Підходи до вивчення здібностей. Розвиток та формування здібностей: умови та рівні розвитку. Методи дослідження здібностей. Творча особистість та її життєвий шлях. Поняття про креативність та її концепції. Творчість та діяльність. Концепція редукції творчості до інтелекту.

Поняття про інтелект, Теорії інтелекту. Моделі інтелекту.

Література

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. СПб: Питер Ком, 1999. – 368с. (серия «МП»).
2. Ильин Е.П. Психология индивидуальных различий. – СПб.: Питер, 2004. – 701с.
3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с. (Серия «Учебник нового века»).
4. Ковалёв А. Г., Мясищев В.Н. Психологические особенности человека. Т.1. «Характер» т.2. «Способности». Л.: Изд-во ЛГУ, 1958, 1960.

5. Пономарев Я.А. Психология творчества // Тенденции развития психологической науки. М.: Наука, 1988.
6. Психология и психоанализ характера. Хрестоматия по психологии и типологии характеров /Под ред. Райгородского. Самара: Изд. дом «БАХРАХ», 1997 – 640 с.
7. Психология индивидуальных различий /Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 2-е изд. – М.: «ЧеРо», 2002. – 776 с. (Хрестоматия по психологии).
8. Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. М.: Изд-во МГУ, 1982. – 320 с.
9. Рубинштейн С.Л. Проблема способностей и вопросы психологической теории. – ВП, 1960, №3.
10. Стреляу Я. Местоположение регулятивной теории темперамента (РТТ) среди других теорий темперамента. – Иностранная психология, т.1., № 2, 1993, с.37-48.
11. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. М.: Прогресс, 1982.
12. Теплов Б.М. Психология и психофизиология индивидуальных различий. – М.: Изд-во «Ин-т практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1998. – 554 с. (Серия «Психологи отечества»).
13. Теплов Б.М. и Небылицын В.Д. Изучение основных свойств НС и их значение для психологии индивидуальных различий. – В кн.: Мироненко В.В. Хрестоматия по психологии. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Под ред. Проф. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1977, С.320-326.
14. Типологические свойства высшей нервной деятельности / Под ред. Б.Н. Теплова. М., 1956. Т.1.
15. Шадриков В.Д. Деятельность и способности. М.: Магистр, 1996, 102с.

16. Юнг К.Г. Психологические типы. Перевод с нем. С. Лорие, перераб. И доп. В. Зеленским Под общ. Ред. В. Зеленского. С.- Петербург «Ювента», М.: Изд. Фирма «Прогресс-Универс», 1995. – 717 с.

Додаткова література

1. Анастази А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении / Пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752с. (Серия «Кафедра психологии»).
2. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – Спб. Питер, 2002. – 544с.

6. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

6.1 Характеристика наукового дослідження

Наукове дослідження, його принципи та структура. Поняття про методологію, метод, методологічний прийом та методуку. Характеристика наукового дослідження. Теорія та її структура. Наукова проблема. Гіпотеза та її види. Ціль та задачі наукового дослідження. Процедура наукового дослідження. експериментальна вибірка та засоби її формування. Критерії класифікації експериментальних планів. Оцінка валідності експерименту як умови достовірних висновків. Оцінка адекватності узагальнень. Змістовні висновки та логічна компетентність при узагальненні результатів психологічного дослідження.

6.2 Неекспериментальні методи в психології

Метод спостереження та інтроспекції. Історія виникнення та розвитку. Загальні напрямки використання методів інтроспекції та спостереження. Можливості та обмеження використання в психологічній практиці. Класифікація видів спостереження. Основні категорії та одиниці описування результатів самоспостереження. Планування та техніка проведення спостереження. Засоби фіксації результатів. Формалізовані та неформалізовані, кількісні та якісні форми обробки результатів спостереження.

6.3 Методи опитування

Загальна характеристика інтерв'ю та бесіди як методів психологічного дослідження. Особливості діагностичного інтерв'ю та психотерапевтичної бесіди. Класифікація видів інтерв'ю та вимоги до його проведення. Загальні вимоги до особливості інтерв'юєра. Основи підбору та підготовки інтерв'юєрів. Вимоги до техніки спілкування «інтерв'юєр – респондент».

Метод анкетування. Характеристика методу анкетування як засоба збирання емпіричної інформації. Загальні принципи створення опитувальників. Структура анкети. Вимоги до процедури анкетування.

Кількісні та якісні форми обробки результатів анкетування. Біографічний метод. Метод аналізу продуктів діяльності.

6.4 Експериментальні методи в психології

Психологічний експеримент як сумісна діяльність випробуваного та експериментатора. Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту. Види експерименту. Лабораторний та природний експеримент. Констатуючий та формуючий експеримент. Лонгітюдний метод. Валідність експерименту. Планування експерименту та фактори, що порушують внутрішню та зовнішню валідність. Характеристики незалежної, залежної та зовнішньої змінних. Типи випробуваних, мотивація участі в експерименті. Методи контролю впливу особистості випробуваного на експеримент.

Норма експерименту. Інструкція. Вплив особистості експериментатора на результати експерименту, типові помилки дослідника, засоби їх контролю. Типи експериментальних ситуацій і стиль спілкування випробуваного та експериментатора. Рекомендації з організації експериментального спілкування.

Додаткові експериментальні методи. Метод тестів. Методи збору даних (L-, Q-, T- дані). Математичне моделювання.

Особливості проєктивних методів в психології. Метод факторного аналізу.

6.5 Методи дослідження пізнавальної, емоційної сфери особистості.

Методи дослідження особистості

Методи виміру якостей та характеристик уваги. Метод виміру концентрації слухової уваги. Вивчення стійкості та концентрації уваги методом коректурної проби. Методи виміру показників уваги.

Класичні методи дослідження пам'яті та їх характеристика. Вимоги до підбору експериментального матеріалу. Методи виміру обсягу короткочасної

пам'яті (ряди Джекобса, метод Бушке, метод Хінрікса).

Вивчення мимовільного запам'ятовування в роботах П.І.Зінченка.

Методи вивчення інтелекту. Історія питання. Визначення структури інтелекту за методами Амтхауера, Векслера, Равена. Характеристика вербального та невербального інтелекту. Фактори інтелекту.

Методи вивчення Я-концепції особистості. Методи вивчення темпераменту та характеру особистості. Методи дослідження емоційної сфери особистості (експериментальні та неекспериментальні).

Методи вивчення мотиваційної сфери особистості. Загальна характеристика методів дослідження особистості. Багатофакторні методи дослідження особистості. Дослідження особистості у факторних теоріях. Загальні вимоги до складання характеристики особистості.

Література

1. Анастаси А. Психологическое тестирование. М., "Педагогіка", 1983, в 2-х т.
2. Гуменюк О. Психологія Я-концепції. - Тернопіль: Економічна думка, 2004. - 310 с.
3. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология. - СПб.: Питер, 2000. - 320 с.
4. Елисеєв О.П. Практикум по психологии личности. - СПб.: Питер, 2007. - 512 с.
5. Мельников В.М., Ямпольский Л.Т. Введение в экспериментальную психологию личности. М.: Просвещение, 1985. - 319 с.
- психології. - К: Знання, 2000. - 204 с. 9. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної

Додаткова література

1. Грановская Р.С. Элементы практической психологии. Лен, из-во Лен.ун-та, 1988. 568с.

2. Глас Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. М., Прогресс, 1976 – 495с.
3. Учебно-методические рекомендации к практикуму по психологии. Не экспериментальные методы, сост. Мельник И.М., Х., Из-во ХНУ, 2002.
4. Учебно-методические рекомендации. Общий психологический практикум: когнитивные процессы, сост. Невоенная Е.А., Харьков, 2002 – 52с.
5. Холодная М.А. Когнитивные стили. – Киев: Вища школа, 1993.

КРИТЕРІЇ
оцінювання результатів фахового іспиту на пряму підготовки
6.030102 - Психологія
(Рівень вищої освіти– Бакалавр)

90-100 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі три питання, представлені у завданні. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі психологічних знань. Студент не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

71-89 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності при відповіді на всі три питання. Студент демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Студент допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

61-70 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Студент демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Студент допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

50-60 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Студент демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Студент допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

49 балів і менше – виставляється у разі відсутності відповідей на всі запитання, або логіка викладання відповідей і послідовність відсутня.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
ректор Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

В.С.Бакіров

ПРОГРАМА
фахового екзамену «Загальна психологія»
(письмово) для абітурієнтів, які вступають на
факультет психології за спеціальністю
053 - Психологія
(Другий (магістерський) рівень вищої освіти)

Затверджено на засіданні
вченої ради факультету
психології протокол № 1
від 18.01.2019р.
Голова вченої ради
факультету психології

Н.П.Крейдун

Голова фахової атестаційної комісії

О.Ф.Іванова

ВСТУП

До складання фахового екзамену з психології для отримання рівня вищої освіти «магістр» ставляться такі вимоги:

1. Мати уявлення про психологічну науку та психологічне пізнання, його специфіку, рівні: про місце психології в системі класифікації наук; знати основні тенденції розвитку сучасної психології. Знати основні закони психології.

2. Знати об'єкт і предмет психологічного пізнання, історію розвитку уявлень про предмет психології, періодизацію становлення предмету психології.

3. Розбиратися в основних теоретико-методологічних проблемах сучасної психологічної науки, орієнтуватися та вміти аналізувати основні вітчизняні та зарубіжні підходи, теорії та концепції.

4. Розуміти проблему виникнення і розвитку психіки, її значення для психологічної науки. Вміти розкрити зв'язок психіки і мозку, знати етапи психічного розвитку в філогенезі, виникнення й історичний розвиток свідомості в психології.

5. Розбиратись і вміти аналізувати теорії особистості в психології, її активність, знати напрямки дослідження особистості, її індивідуально-психологічних особливостей.

6. Мати уявлення про психологію діяльності людини, основні підходи до її аналізу. Вміти розкривати зв'язок між діяльністю, свідомістю та особистістю.

7. Знати особливості, механізми та закономірності психічних процесів і функцій, їх взаємозв'язок, фізіологічні механізми, методи дослідження.

8. Знати основні ознаки та етапи наукового експериментального дослідження. Знати методи психологічного дослідження, вимоги до них, вміти відрізнити психологічне дослідження від психологічного обстеження. Володіти способами обробки дослідного матеріалу.

1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ.

1.1. Уявлення про психологію як науку

Психологія як мультипарадигмальна наука. Роль психології в сучасному світі. Завдання психології. Основні галузі психології. Співвідношення між життєвою та науковою психологією. Система знань у психології. Критерії наукового пізнання. Об'єктивність наукового пізнання в психології. Принцип детермінізму. Причинний детермінізм. Цільовий детермінізм. Методи психології. Місце психології в системі наук.

1.2. Історичний вступ до психології

Історія розвитку уявлень про предмет психології. Розуміння душі як предмету психології в період античності. Предмет емпіричної психології свідомості. Інтроекція як метод вивчення свідомості. Криза психології.

1.3. Сучасні проблеми і напрямки в психології

Несвідоме як предмет психології. Негативний та позитивний підходи до визначення несвідомого. Розуміння несвідомого у З.Фрейда: класифікація несвідомих процесів, структура психіки.

Передумови виникнення біхевіоризму. Поведінка як предмет психології. «Об'єктивний підхід» у психології. Оперантний біхевіоризм. Необіхвіоризм. Тренінг умінь у біхевіоральній терапії.

Цілісний підхід в психології. Постановка проблеми цілісності в психології. Одиниці аналізу в гештальт-психології. Експериментальні дослідження в гештальт-психології. Психіка як органічна система. Гештальттерапія.

Гуманістична психологія як представник гуманітарної парадигми в психології. Основні ідеї, ознаки та вихідні положення гуманістичної психології. Особливості гуманістичної психотерапії.

Когнітивна психологія і номотетичний підхід у психології. Поняття про номотетичний та ідографічний підходи в психології. Експериментальні дослідження в когнітивній психології.

Соціокультурний підхід у психології. Культурно-історична парадигма в психології. Англійська антропологічна та французька соціологічна школи про проблеми соціальної зумовленості людської свідомості. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Поняття про вищі психічні функції людини. Інтеріоризація як метод формування вищих психічних функцій.

Діяльнісний підхід у психології. Передумови діяльнісного підходу в радянській психології. Два варіанти діяльнісного підходу в радянській психології: теорії С.Л.Рубінштейна та О.М. Леонтьєва. Основні принципи психологічної теорії діяльності. Структура діяльності за О.М.Леонтьєвим. Потреби, мотиви та цілі діяльності.

1.4. Еволюційний вступ до психології

Виникнення та розвиток психіки в філогенезі, різні підходи до вирішення цієї проблеми: панпсихізм, біопсихізм, нейропсихізм, антропсихізм. Гіпотеза О.М.Леонтьєва та О.В.Запорожця про умови виникнення чутливості та її експериментальне підтвердження. Етапи психічного розвитку в філогенезі згідно з О.М.Леонтьєвим. Психіка та її функції. Відображення. Особливості відображення.

1.5. Виникнення та історичний розвиток свідомості в психології

Передумови виникнення свідомості в антропогенезі. Соціальна зумовленість та знаряддєва опосередкованість як основні характеристики свідомості. Психологічна характеристика основних складових структури свідомості. Свідомість як діяльність і як образ, їх можливе співвідношення. Структура свідомості. Свідомість і мова.

Класифікація психічних явищ.

Література

1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. - В 2-х томах. М.: Педагогика, 1989.
2. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Психология человека. М., 1995.
3. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. М, 1988.
4. Гальперин П. Я. Введение в психологию. М, 1976.
5. Выготский Л.С. Сознание как проблема психологии поведения. - Собр. соч., т. 1 - М., 1982.
6. Выготский Л. С. Инструментальный метод в психологии. - Собр. соч., т. 1- М., 1982.
7. Леонтьев А.Н. Проблема возникновения ощущения. Очерк развития психики. - Избранные психологические произведения, т. 1-М., 1983.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. — Избранные психологические произведения, т. 2 - М., 1983.
9. Соколова Е. Е. Тринадцать диалогов о психологии. - М., 1995.
10. Ярошевский М.Г. История психологии. - М.,1985.

Додаткова література

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. М., 1977.
2. Веккер Л. М. Психические процессы. - Т. 1 - Л., 1974.
3. Выготский Л. С. Собр. соч. в 6 т. - Т. 2 - М., 1982 (Исторический смысл психологического кризиса).
4. Вунд В. Введение в психологию. — Хрестоматия по вниманию. - М, 1976.
5. Годфруа Ж. Что такое психология. М., 1992.
6. Ждан А. Н. История психологии: От античности до наших дней.- М., 1988.
7. Павлов И. П. Общие типы высшей нервной деятельности животных и человека // Психология индивидуальных различий. Тексты. М., 1982.
8. Смирнов А. А. Развитие и современное состояние психологической науки в СССР. - М., 1975.

9. Теплов Б. М. Изб. тр.: В 2 т. - Т. II - М., 1985 (История психологии).
10. Уотсон Дж. Бихевиоризм // Хрестоматия по истории психологии. М., 1980.
11. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций // Хрестоматия по истории психологии. М., 1980.
12. Фресс П., Пиаже Ж. Экспериментальная психология. Вып. 1-2. М., 1966.
13. Ярошевский М. Г., Анциферова Л. И. Развитие и современное состояние зарубежной психологии. - М., 1974.

2. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Вступ до теорій особистості

Особистість як особливе функціональне утворення. Різниця між життєвим та науковим розумінням особистості. Співвідношення понять „особистість – індивід – індивідуальність”. Проблема поняття особистості у психології. Поняття теорії особистості. Поняття структури особистості в психологічній теорії.

2.2. Еволюція теорій особистості у зарубіжній психології

2.2.1. Психологічна концепція особистості З.Фрейда

Загальна характеристика психоаналітичного напрямку в теорії особистості. Поняття особистості в теорії З.Фрейда, структура особистості. Рухливі сили розвитку особистості. Захисні механізми особистості в теорії З.Фрейда. Періодизація розвитку особистості в теорії З.Фрейда.

2.2.2. Аналітична психологія К.Г.Юнга

Основні положення та принципи аналітичної психології. Структура особистості за К.Юнгом. Поняття архетипів за К.Юнгом. Типи особистості за К.Юнгом. Розвиток особистості у теорії К.Юнга.

2.2.3. Індивідуальна психологія А.Адлера

Передумови виникнення індивідуальної психології. Основні положення та принципи індивідуальної психології. Поняття „відчуття неповноцінності” та „компенсації” в теорії особистості А.Адлера. Поняття про стиль життя. Помилкові та здорові стилі життя. Поняття соціального інтересу в теорії особистості А.Адлера. Порядок народження та особистість в індивідуальній теорії.

2.2.4. Еґо–психологія Е.Еріксона

Поняття психосоціального розвитку в теорії Е.Еріксона. Поняття епігенетичного принципу. Поняття еґоїдентичності. Стадії психосоціального розвитку за Е.Еріксоном. Вплив культури на розвиток еґо на різних стадіях психосоціального розвитку.

2.2.5. Соціокультурна теорія К.Хорні

Поняття базальної тривоги та ворожості в теорії особистості К.Хорні. Типи міжособистісних орієнтацій: особистість, що поступається, агресивна особистість, відокремлена особистість. Основні шляхи пристосування до базальної тривоги. Поведінка батьків та розвиток особистості дитини. Культурні детермінанти розвитку.

2.2.6. Теорія рис особистості Г.Олпорта

Концепція рис особистості Г.Олпорта. Критерії визначення рис особистості. Загальні та індивідуальні риси. Методи визначення рис особистості. Розвиток особистості: поняття пропріума. Типи функціональної автономії: основні характеристики зрілої особистості.

2.2.7. Структурна теорія рис особистості Р.Кеттела

Основні поняття та принципи структурної теорії особистості. Поверхневі та початкові риси. Типи рис в теорії Р.Кеттела. „Велика п'ятірка” факторів особистості.

2.2.8. Гуманістична теорія особистості А.Маслоу

Основні принципи гуманістичної психології. Ієрархія потреб особистості за А.Маслоу. Поняття „піраміда потреб”. Дефіцитарна мотивація та мотивація зростання. Характеристика людини, що самоактуалізується.

2.2.9. Феноменологічна теорія особистості К.Роджерса

Тенденція самоактуалізації як основний мотив у житті. Поняття Я – концепції, розвиток Я – концепції. Переживання погрози та процес захисту. Повноцінно-функціонуюча людина. Клієнт-центрована терапія.

2.2.10. Типологічна теорія особистості К.Левіна

Поняття особистості в теорії К.Левіна. Мотивація поведінки людини в теорії К.Левіна. Методи експериментального дослідження мотиваційної сфери в концепції К.Левіна.

2.3. Теоретичні підходи до проблеми особистості в радянській психології

2.3.1 Теорія особистості О.М.Леонтьєва

Основні риси, що визначають підходи до особистості в радянській психології. Основи теорії особистості О.М.Леонтьєва. Структура особистості за О.М.Леонтьєвим. Принципи побудови періодизації розвитку особистості в теорії діяльності. Принцип провідної діяльності в розвитку особистості.

2.3.2. Теорія особистості С.Л.Рубінштейна

Основи теорії особистості С.Л.Рубінштейна. Структура особистості за С.Л.Рубінштейном.

2.3.3. Теорія особистості О.К.Дусавицького

Підхід до побудови моделі особистості в концепції особистості О.К.Дусавицького. Загальна характеристика структурних компонентів особистості. Поняття норми та патології особистості. Характеристика особистості в нормі.

2.4. Поняття спілкування в психології

Психологічний зміст спілкування. Функції спілкування. Види спілкування. Роль спілкування в розвитку особистості. Методи дослідження спілкування та комунікативних здібностей особистості.

Література

9. Асмолов А. Психология личности, «Слово», 2001.
10. Рубинштейн С. Основы психологии. М., 1989. С. 95-283.
11. Клонингер С. Теории личности. С-Пб., 2003.
12. Максименко С.Д. Генезис существования личности. Киев, 2006.
13. Максименко С.Д. Общая психология, 1999. С. 89-133.
14. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. М., 1975. С. 159-180, 206-230.
15. Теории личности в западно-европейской и американской психологии/ под ред. Райгородского Д.Я. 1996.
16. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. С-Пб., 1997.

Додаткова література

7. Маслоу А. Психология бытия. 1997.
8. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Основы теоретической психологии. Категория личности. 1978.
9. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М., 1994.
10. Фрейд З. Введение в психоанализ. М., 1989.
11. Фром Э. Душа человека. М., 1992.
12. Юнг К. Архетип и символ. М., 1991.

3. ПСИХОЛОГІЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Загальна характеристика пізнавальних процесів

Підходи до вивчення психічного відображення. Загальна характеристика пізнавальної діяльності. Поняття про вищу психічну функцію. Механізм розвитку вищих психічних функцій. Інтеріоризація та екстеріоризація. Довільність психічних функцій. Порівняльна характеристика пізнавальних процесів.

3.2. Відчуття та сприйняття

Поняття відчуття. Фізіологічні передумови відчуття. Біологічна зумовленість відчуття.

Поняття про рецептори. Подразливість як попередник відчуття. Класифікація відчуття. Дистантні та контактні екстероцептори. Пропріо- та інтероцепція. Основні характеристики відчуття: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Поняття про адаптацію відчуття. Позитивна та негативна адаптація.

Основи психофізики. Принципи специфічних енергій органів чуття. Абсолютні та диференційні пороги. Закон Вебера, уточнення Фехнера та послідуєчі дослідження. Явища адаптації, сенсibiliзації та синестезії.

Психофізичні вимірювання. Методи вивчення відчуття та їх загальна характеристика. Суб'єктивна психофізика. Метод бальних оцінок. Метод парних порівнянь. Вивчення сенсомоторної координації. Поняття про семантичний диференціал.

Порівняльна характеристика відчуття та сприймання.. Поняття відчуття. Діяльність людини та сприймання.. Роль центральних процесів у цілісному сприйманні. Цілеспрямованість та селективність сприймання. Властивості сприймання. Константність, предметність та образність сприймання. Системність, комплексність та процесуальність. Осмисленість сприймання. Багаторівнева організація сприймання. Структурність. Типові ілюзії.

Теоретичні підходи та уявлення про сприймання. Сенсуалістичний підхід. Інтроекція. Рефлексологія. Біхевіоризм. Стимули вищого порядку у розумінні Гібсона. Категоризація за Брунером. Погляд культурно-історичної теорії. Теорія діяльності та сучасний стан вивчення сприймання.

Види сприймання. Особливості зорового сприймання. Сприймання простору та часу. Головні перцептивні ознаки простору: відстань, розмір, форма. Ознаки глибини. Орієнтація в просторі. Взаємодія фігури та фону. Значення контуру для сприймання форми. Сприймання руху та часу.

Протяжність, послідовність та зміна положення. Перервність та безперервність. Необхідність представлення в пам'яті. Об'єктний рух та саморух. Історичний час. Величина часового моменту сучасного.

Сприймання та пам'ять. Пам'ять як основа соціалізованого сприймання. Впізнавання, ототодження, ідентифікація, категоризація, узагальнення, абстрагування.

3.3. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Фізіологічні основи процесу пам'яті. Основні результати нейрофізіологічних досліджень. Локалізаційні уявлення. Міжпівкульові взаємодії. Роль підкоркових структур та скронневої частини кори головного мозку.

Гіпотези про механізми пам'яті.

Теорії пам'яті. Біологізаторські концепції. Асоціанізм. Досліди Еббінгауза. Соціологізаторські теорії. Генетичний підхід. Уявлення про пам'ять як вищу психічну функцію. Дослідження пам'яті в школі К.Левіна. Пам'ять як діяльність. Дослідження мимовільного та довільного запам'ятовування в роботах П.І.Зінченка. Вивчення пам'яті в працях Г.К.Середі.

Характеристика мнемічних процесів. Запам'ятовування, зберігання, відтворення, забування. Розуміння та запам'ятовування. Впізнавання та відтворення. Творчий характер відтворення. Збереження як функція часу.

Узагальнення інформації у процесі збереження. Засоби боротьби із забуттям. Крива забуття Ебінгауза. Узагальнення інформації у процесі збереження.

Види і типи пам'яті. Пам'ять та психічна активність: моторна, емоційна, образна, символічна пам'ять. Пам'ять і час: короткочасна, довгочасна, оперативна. Мимовільна та довільна пам'ять. Фактори продуктивності мимовільної та довільної пам'яті.

Феномени пам'яті. Дослідження феноменів пам'яті. Феномен „краю” (або позиційний ефект). Феномен фон Ресторфф (ізоляції). Феномен Зейгарнік. Поняття про інтерференцію. Проактивна та ретроактивна інтерференція. Ремінісценція.

Прикладні аспекти вивчення пам'яті. Вплив особливостей матеріалу. Раціональні засоби заучування. Мнемоністичні засоби. Роль установок, мотивації та емоційного тону на процес заучування. Застосування планів та схем. Забування намірів та його причина. Індивідуальні відмінності та резерви пам'яті.

3.4 Мислення та мова

Поняття мислення. Місце мислення в структурі пізнавальної діяльності. Відмінність мислення та безпосередньо-чуттєвого пізнання. Мислення та штучний інтелект. Значення вивчення та моделювання мислення.

Розвиток мислення. Філогенетичний розвиток мислення. Еволюційне становлення форм розумової діяльності. Специфічні ознаки людського мислення. Історичний розвиток мислення. Емпіричне та теоретичне мислення. Онтогенетичний розвиток мислення. Причинно-наслідкові зв'язки та інструментальне значення дій. Генез мови та становлення розумової діяльності. Види мисленн: наочно-дійове, наочно-образне та словесно-логічне. Мислення в структурі дій та мисленнєві дії.

Вивчення мови у контексті мислення. Генетичні корені мислення та мови. Мовне мислення як єдність мислення та мови. Розвивальні відносини між мовою та мисленням. Мовнорухові дії як канал зв'язку. Взаємодія

значення і смислу. Експресивна функція мови. Засоби невербальної комунікації. Властивості внутрішньої мови. Вікові та функціональні зміни мови. Особливості усної та письмової, монологічної та діалогічної мов.

Гіпотеза лінгвістичної відносності. Мовні обмеження розумової діяльності.

Механізми мисленнєвого процесу. Цілеспрямованість мислення. Евристичність. Пристрасність мислення. Мотиваційна основа мислення. Емоційний супровід та регуляція розумової діяльності. Процес інтеріоризації. Зовнішні та внутрішні знаряддя. Мисленнєві образи: їх формування, розвиток, взаємодія.

Основні фази мислення. Проблемна ситуація. Формування образу-мети. Висування гіпотези. Вибір стратегії рішення. Формування думки. Перевірка рішення. Основні розумові дії: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, узагальнення. Форми існування пізнання: поняття, судження, висновок.

Теорії та методи дослідження мислення. Мислення в традиційних психологічних теоріях. Методи вивчення мислення. Метод вивчення узагальнення. Метод порівняння. Метод ланцюгових асоціацій, Вільний асоціативний експеримент. Вивчення семантичних зон. Семантичний диференціал. Репертуарні решітки. Формування штучних понять (Л.Виготський).

3.5 Уявлення

Визначення поняття уявлення. Співпадання та розбіжні ознаки творчого мислення та уявлення. Форми перебігу уявлення. Продуктивний характер уявлення. Продуктивний характер як основна ознака уяви. Цілеутворення як головна функція уявлення.

Механізм уявлення. Уявлення як аналітико-синтетичний процес. Форми утворення образів: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація та типізація. Види уявлення: активне та пасивне, відтворююче та творче. Довільне та мимовільне уявлення. Рівні уявлення.

Уявлення в трудовій діяльності. Гра як результат та формуюча сила уявлення. Теорії творчості. Співвідношення творчих та інтелектуальних здібностей.

3.6 Увага

Увага як план контролю дії. Автоматизація – деавтономізація дії. Два плани контролю діяльності. Зразок уваги з потребами. Види уваги: сенсорна, інтелектуальна, моторна, довільна, мимовільна, післядовільна. Нейрофізіологічні механізми уваги. Характеристики уваги: об'єм, рухомість, розподіл, стійкість. Способи контролю та підтримки уваги.

Теорії уваги. Об'єктивна необхідність уваги для тілісного існування. Увага та закони асоціації. Увага як спрямованість свідомості (інтроспекція). Зумовлення (біхевіоризм). Активізаційні напрями у вивченні уваги. Увага та фізіологічні кореляти. Стимули для виникнення уваги.

Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Співвідношення мимовільної та довільної уваги. Натуральний та соціальний розвиток уваги. Значення керівної дії дорослого та механізми формування довільної уваги.

Методи вивчення уваги. Метод коректурної проби. Метод переведення уваги Кріпеліна. Метод Шульте.

Література

1. Восприятие и деятельность / Под ред. А.Н.Леонтьева. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1976.
2. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т. Т. 1. Пер.с франц. – М.: Мир. 1992.
3. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. 2-изд. Л.: Изд-во Лен.ун-та. 1988.
4. Зинченко П.И. Непроизвольное запоминание. – М.: Изд-во АПН РСФСР. 1961.

5. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А.Карпенко. Под общ.ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат. 1985.
6. Леотьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т. – Т.1 – М.: Просвещение. 1983.
7. Общая психология / Под ред. А.В.Петровского. – 4-е изд. – М.: Просвещение. 1996.
8. Психология. Словарь / Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд., испр.и доп. – М.: Политиздат. 1990.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Т.1. – М.: Педагогика. 1989.
10. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1984.
11. Хрестоматия по ощущения и восприятию / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер и М.Б.Михалевской. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1976.
12. Хрестоматия по общей психологии. Память. / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1981.
13. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В.Петухова – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1981.
14. Хрестоматия по вниманию. / Под ред. А.Н.Леонтьева, А.А.Пузыря, В.Я.Романова. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1976.

Додаткова література

11. Брунер Дж. Психология познания. – М.: Прогресс. 1977.
12. Величковский Б.М. Современная когнитивная психология. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1982.
13. Гальперин П.Я., Кабыльницкая С.Л. Экспериментальное формирование внимания. – М.: Изд-во Моск.ун-та. 1982.

14. Запорожец А.В. и др. Восприятие и действие. – М.: Педагогика. 1967.
15. Клацки Р. Память человека: Структура и процессы. – М.: Мир. 1978.
16. Кликс Р. Пробуждающееся мышление. – М.: Прогресс. 1983.
17. Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти (умнемониста). – М. 1968.
18. Норман Д. Память и научение. – М.: Мир. 1985.
19. Смирнов А.А. Проблемы психологии памяти. – М.: Просвещение. 1966.
20. Холодная М.А. Когнитивные стили. – К.: Вища школа. 1993.

4 ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

4.1 Детермінанти активності людини

Проблема діяльності в психології. Аналіз діяльності. Характеристика та структура діяльності людини. Види діяльності. Внутрішня регуляція суб'єкту діяльності.

Потреба як внутрішній спонукувач активності людини: потреба як нестаток, потреба як предмет задоволення нестатку, потреба як стан, потреба особистості як системна реакція. Класифікація потреб. Характеристика та особисте проявлення потреб: моральність, сила, гострота переживання людиною незадоволеною потреби. Проблема полімотивації поведінки і діяльності людини.

Поняття «мотив». Функції мотивів. Мотив як потреба, мотив як ціль, мотив як спонукування, мотив як намір, мотив як стан. Потенціальний мотив. Функціональна автономія мотивів.

Поняття мотивації. Структура мотивації. Мотивація та цілеутворення. Феноменологічний та експериментальний підходи до вивчення мотивації. Теорії мотивації: біхевіоризм, психоаналіз, гуманістична та когнітивна теорії. Мотиваційний контроль дій: теорія функціональної системи, «модель Рубікону», теорія мотиваційного контролю Д.Хайленда.

Потреба нужди та потреби в дослідженнях вітчизняних психологів.

Мета як психологічна категорія.

Цілеполягання. Психологічні особливості цілеполягання.

4.2 Емоційна сфера людини

Загальні уявлення щодо емоцій та почуттів. Різноманітність емоцій та почуттів. Порівняльна характеристика емоцій та почуттів. Виразні рухи емоцій та почуттів. Емоції та діяльність. Емоції та потреби. Емоції та образ життя. Емоційні явища.

Особливості переживання. Види емоційних переживань. Механізм прояву та розвитку емоцій. Управління емоціями. Теоретичні підходи до вивчення емоцій.

Функції емоцій. Загальна характеристика емоцій та почуттів. Класифікація почуттів людини. Експериментальне вивчення емоцій в різні вікові періоди. Загальна характеристика методів вивчення емоцій.

Емоційність як психологічна особливість.

Емоційні стани. Емоційний інтелект та методи його вивчення.

4.3 Воля як особистий вид психічних процесів

Психологічний феномен волі. Психофізіологічні механізми довільного керування поведінкою та діяльністю. Довільні та мимовільні дії, їх структура. Структура вольового акту. Самоконтроль як форма довільного керування діями.

Основні підходи у вивченні волі: регуляційний, мотиваційний та вільного вибору.

Теорії волі: воля як волюнтаризм, воля як «вільний вибір», воля як довільна мотивація, воля як механізм подолання зовнішніх та внутрішніх перепон, воля як особлива форма психічної регуляції. Вольові стани. Співвідношення вольової та емоційної регуляції. Вольове зусилля та його природа. Характеристика та види вольового зусилля.

Вольові якості особистості. Розвиток «сили волі». Патологія волі. Слабкість волі та її причини. Фактори, що впливають на розвиток волі. Методи вивчення вольових якостей особистості.

Література

1. Е. Вилюнас. Психология развития мотивации. - СПб.: Речь, 2006. - 456 с.
2. В.К. Вилюнас. Основные проблемы психологии эмоций. Вильнюс, 2004.
3. В.К. Вилюнас. Психология эмоций. М, 1984. СПб.: Питер, 2004. - 496 с.
4. Л.С. Выготский. История развития высших психических функций.

Соб. соч.: В 6 т. Т.5. М: Педагогика, 1983. - С. 153-165.

5. Л.С.Выготский. Учение об эмоциях. Историко-психологическое исследование. Соб. соч.: В 6 т. Т.6. М: Педагогика, 1983.
6. Гельгорн Э., Луфборроу Дж. Эмоции и эмоциональные расстройства. М.: Мир, 1966.- 672 с.
7. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. М.: Изд. МГУ, 1987. - 176 с.
8. Дерябин В.С. Чувства, влечения, эмоции. Л.: Наука, 1974. - 257 с.
9. Изард К.Е. Эмоции человека. М.: Изд. МГУ, 1980, 440 с.
10. Изард К.Е. Психология эмоций. М.: Питер, 2002. 464 с.
11. И. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. Спб.: Питер, 2001. 752 с.
12. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. М.: Питер, 2004, 509 с.
13. Ильин Е.П. Психология воли. СПб.: Питер, 2002, 280 с.
14. Клапаред Э. Чувства и эмоции. Вильнюс, 2004.
15. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. М.: Изд. МГУ, 1972, 576 с.
16. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 1975, 304 с.
17. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. - М.: Смысл, 2001. 511 с.
18. Психология мотивации и эмоций / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и М.В. Фаликман. - М.: ЧеРо, 2002, 752 с. (Серия: Хрестоматия по психологии).
19. Рогов Е.И. Эмоции и воля. - М.: ВЛАДОС, 2001, 340 с.
20. Узнадзе Д.Н. Общая психология / пер. с грузинского Е.Ш. Чомахидзе; Под ред.. И.В. Имедадзе. - М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004. 413 с.

Додаткова література

1. Гамезо М.В. Домашенко И.А. Атлас по психологи: Информ. – метод. пособие. М.: Педагогическое общество России, 2003, 276 с.
2. Додонов Б.И. Потребности, мотивы, интересы // Проблемы формирования социогенных потребностей. Материалы I Всесоюзн. конф. Тбилиси, 1974, С. 18-21.
3. Додонов Б.И. Классификация эмоций при исследовании эмоциональной направленности личности // Вопросы психологии. № 6. 1975, С. 21-33.

4. Додонов Б.И. Структура и динамика мотивов деятельности // Вопросы психологии. №4. 1984, С. 126-130.
5. Иванников В.А. Проблема потребности в теории деятельности // Вестник МГУ. Сер. 14. Психология. №2. 1983, С. 20-27.
6. Иванников В. А. К сущности волевого поведения // Психологический журнал. Т. 6. №3, 1985, С.47-55.
7. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека. - СПб.: Питер, 2005, 412с.
8. Крысько В.Г. Общая психология в схемах и комментариях: Учебное пособие. - СПб.: Питер, 2006, 254 с.

5. ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ. ПСИХОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ВІДМІННОСТЕЙ

5.1 Темперамент

Поняття темпераменту. Підходи до вивчення темпераменту: гуморальні, конституційні, морфологічні теорії темпераменту. Фізіологічна основа темпераменту. Темперамент та вища нервова діяльність людини. Психодинамічні властивості нервових процесів та їх співвідношення. Співвідношення активності, реактивності та моторики у складі темпераменту.

Регулятивна теорія темпераменту Я.Стреляу. Енергетичний рівень індивіду та його темпоральні параметри. Загальна характеристика типів темпераменту. Сильні та слабкі риси типів темпераменту.

Темперамент як один із регуляторів стилю діяльності. Темперамент та здібності. Властивості темпераменту та поведінка людини у складних умовах. Темперамент і культура поведінки. Темперамент у структурі особистості. Вплив вікових змін на формування властивостей темпераменту.

5.2 Характер

Співвідношення характеру та темпераменту. Визначення характеру. Характер як «програма поведінки людини». Природні та соціальні передумови характеру. Підходи вивчення індивідуального характеру. Індивідуальне та типове в характері.

Типологія характерів. Історія питання. Принципи класифікації характеру в період античності та середньовіччя. Психоаналітичні типологічні модулі характеру. Психологічні типи індивідуальних характерів К.Юнга. Типологічні модулі соціальних характерів Е. Фромма, Є.Шострома, Б.С.Братуся. Типологічні моделі акцентуацій характеру П.Б.Ганушкіна, Л.Леонгарда, О.Є.Лічко. Проблема характеру в роботах С.Л.Рубінштейна, К.К.Платонова, Б.Г.Ананьева, А.Г.Асмолова.

Структура характеру. Риси характеру та відносини особистості. Гармонійний та дисгармонійний характер. Поняття про національний характер. Співвідношення статі та характеру. Особливості жіночої та чоловічої психології. Шляхи формування характеру в різні вікові періоди.

Акцентуації характеру. Типи акцентуації характеру.

5.3 Здібності

Проблема психології здібностей та їх ознак. Задатки та здібності: розбіжність понять. Задатки як органічні передумови здібностей, їх багатозначність. Здібності та знання, уміння, навички. Здібності та мотивація діяльності.

Види здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Загальна обдарованість, загальні розумові здібності. Види спеціальних здібностей. Здібності до навчання та їх структура. Геніальність, обдарованість, талант.

Компенсаторна функція компонентів здібностей та індивідуальний стиль діяльності. Підходи до вивчення здібностей. Розвиток та формування здібностей: умови та рівні розвитку. Методи дослідження здібностей. Творча особистість та її життєвий шлях. Поняття про креативність та її концепції. Творчість та діяльність. Концепція редукції творчості до інтелекту.

Поняття про інтелект, Теорії інтелекту. Моделі інтелекту.

Література

17. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. СПб: Питер Ком, 1999. – 368с. (серия «МП»).
18. Ильин Е.П. Психология индивидуальных различий. – СПб.: Питер, 2004. – 701с.
19. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с. (Серия «Учебник нового века»).
20. Ковалёв А. Г., Мясищев В.Н. Психологические особенности человека. Т.1. «Характер» т.2. «Способности». Л.: Изд-во ЛГУ, 1958, 1960.

21. Пономарев Я.А. Психология творчества // Тенденции развития психологической науки. М.: Наука, 1988.
22. Психология и психоанализ характера. Хрестоматия по психологии и типологии характеров /Под ред. Райгородского. Самара: Изд. дом «БАХРАХ», 1997 – 640 с.
23. Психология индивидуальных различий /Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 2-е изд. – М.: «ЧеРо», 2002. – 776 с. (Хрестоматия по психологии).
24. Психология индивидуальных различий. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. М.: Изд-во МГУ, 1982. – 320 с.
25. Рубинштейн С.Л. Проблема способностей и вопросы психологической теории. – ВП, 1960, №3.
26. Стреляу Я. Местоположение регулятивной теории темперамента (РТТ) среди других теорий темперамента. – Иностранная психология, т.1., № 2, 1993, с.37-48.
27. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. М.: Прогресс, 1982.
28. Теплов Б.М. Психология и психофизиология индивидуальных различий. – М.: Изд-во «Ин-т практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1998. – 554 с. (Серия «Психологи отечества»).
29. Теплов Б.М. и Небылицын В.Д. Изучение основных свойств НС и их значение для психологии индивидуальных различий. – В кн.: Мироненко В.В. Хрестоматия по психологии. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Под ред. Проф. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1977, С.320-326.
30. Типологические свойства высшей нервной деятельности / Под ред. Б.Н. Теплова. М., 1956. Т.1.
31. Шадриков В.Д. Деятельность и способности. М.: Магистр, 1996, 102с.

32. Юнг К.Г. Психологические типы. Перевод с нем. С. Лорие, перераб. И доп. В. Зеленским Под общ. Ред. В. Зеленского. С.-Петербург «Ювента», М.: Изд. Фирма «Прогресс-Универс», 1995. – 717 с.

Додаткова література

3. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении / Пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752с. (Серия «Кафедра психологии»).
4. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – Спб. Питер, 2002. – 544с.

6. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

6.1 Характеристика наукового дослідження

Наукове дослідження, його принципи та структура. Поняття про методологію, метод, методологічний прийом та методуку. Характеристика наукового дослідження. Теорія та її структура. Наукова проблема. Гіпотеза та її види. Ціль та задачі наукового дослідження. Процедура наукового дослідження. експериментальна вибірка та засоби її формування. Критерії класифікації експериментальних планів. Оцінка валідності експерименту як умови достовірних висновків. Оцінка адекватності узагальнень. Змістовні висновки та логічна компетентність при узагальненні результатів психологічного дослідження.

6.2 Неекспериментальні методи в психології

Метод спостереження та інтроспекції. Історія виникнення та розвитку. Загальні напрямки використання методів інтроспекції та спостереження. Можливості та обмеження використання в психологічній практиці. Класифікація видів спостереження. Основні категорії та одиниці описування результатів самоспостереження. Планування та техніка проведення спостереження. Засоби фіксації результатів. Формалізовані та неформалізовані, кількісні та якісні форми обробки результатів спостереження.

6.3 Методи опитування

Загальна характеристика інтерв'ю та бесіди як методів психологічного дослідження. Особливості діагностичного інтерв'ю та психотерапевтичної бесіди. Класифікація видів інтерв'ю та вимоги до його проведення. Загальні вимоги до особливості інтерв'юєра. Основи підбору та підготовки інтерв'юєрів. Вимоги до техніки спілкування «інтерв'юєр – респондент».

Метод анкетування. Характеристика методу анкетування як засоба збирання емпіричної інформації. Загальні принципи створення опитувальників. Структура анкети. Вимоги до процедури анкетування.

Кількісні та якісні форми обробки результатів анкетування. Біографічний метод. Метод аналізу продуктів діяльності.

6.4 Експериментальні методи в психології

Психологічний експеримент як сумісна діяльність випробуваного та експериментатора. Соціально-психологічні аспекти психологічного експерименту. Види експерименту. Лабораторний та природний експеримент. Констатуючий та формуючий експеримент. Лонгітюдний метод. Валідність експерименту. Планування експерименту та фактори, що порушують внутрішню та зовнішню валідність. Характеристики незалежної, залежної та зовнішньої змінних. Типи випробуваних, мотивація участі в експерименті. Методи контролю впливу особистості випробуваного на експеримент.

Норма експерименту. Інструкція. Вплив особистості експериментатора на результати експерименту, типові помилки дослідника, засоби їх контролю. Типи експериментальних ситуацій і стиль спілкування випробуваного та експериментатора. Рекомендації з організації експериментального спілкування.

Додаткові експериментальні методи. Метод тестів. Методи збору даних (L-, Q-, T- дані). Математичне моделювання.

Особливості проєктивних методів в психології. Метод факторного аналізу.

6.5 Методи дослідження пізнавальної, емоційної сфери особистості.

Методи дослідження особистості

Методи виміру якостей та характеристик уваги. Метод виміру концентрації слухової уваги. Вивчення стійкості та концентрації уваги методом коректурної проби. Методи виміру показників уваги.

Класичні методи дослідження пам'яті та їх характеристика. Вимоги до підбору експериментального матеріалу. Методи виміру обсягу короткочасної

пам'яті (ряди Джекобса, метод Бушке, метод Хінрікса).

Вивчення мимовільного запам'ятовування в роботах П.І.Зінченка.

Методи вивчення інтелекту. Історія питання. Визначення структури інтелекту за методами Амтхауера, Векслера, Равена. Характеристика вербального та невербального інтелекту. Фактори інтелекту.

Методи вивчення Я-концепції особистості. Методи вивчення темпераменту та характеру особистості. Методи дослідження емоційної сфери особистості (експериментальні та неекспериментальні).

Методи вивчення мотиваційної сфери особистості. Загальна характеристика методів дослідження особистості. Багатофакторні методи дослідження особистості. Дослідження особистості у факторних теоріях. Загальні вимоги до складання характеристики особистості.

Література

1. Анастаси А. Психологическое тестирование. М., "Педагогіка", 1983, в 2-х т.
2. Гуменюк О. Психологія Я-концепції. - Тернопіль: Економічна думка, 2004. - 310 с.
3. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология. - СПб.: Питер, 2000. - 320 с.
4. Елисеєв О.П. Практикум по психологии личности. - СПб.: Питер, 2007. - 512 с.
5. Мельников В.М., Ямпольский Л.Т. Введение в экспериментальную психологию личности. М.: Просвещение, 1985. - 319 с.
- психології. - К: Знання, 2000. - 204 с. 9. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної

Додаткова література

1. Грановская Р.С. Элементы практической психологии. Лен, из-во Лен.ун-та, 1988. 568с.

2. Глас Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. М., Прогресс, 1976 – 495с.
3. Учебно-методические рекомендации к практикуму по психологии. Не экспериментальные методы, сост. Мельник И.М., Х., Из-во ХНУ, 2002.
4. Учебно-методические рекомендации. Общий психологический практикум: когнитивные процессы, сост. Невоенная Е.А., Харьков, 2002 – 52с.
5. Холодная М.А. Когнитивные стили. – Киев: Вища школа, 1993.

7. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ. ГАЛУЗІ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ.

7.1 Методологічні основи психології

Основні методологічні проблеми психології.

Функції методології психології.

Принцип активності.

Принцип розвитку.

Принцип діяльнісного підходу.

Принцип системного підходу.

Принцип детермінізму.

Категоріальна система психології.

Сутність, характеристика і структура свідомості.

Проблема об'єктивності наукового знання у психології.

Література

1. Методология психологии: проблемы и перспективы. – Под ред. В.П.Зинченко. М.,2012.
2. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Теоретическая психология. М.: Академия, 2001.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. М., 1989.
4. Зинченко В.П., Смирнов С.Д. Методологические вопросы психологии. – М.: Изд-во МГУ, 1983.
5. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии. – СПб.: Питер, 2007.
6. Выготский Л.С. Собрание сочинений. Т.1. М.: Педагогика, 1982.
7. Мазилев В.А. Теория и метод в психологии. Ярославль, 1988.
8. Барабанщиков В.А. Системный подход в структуре психологического познания// Методология и история психологии. – Т.2,вып.1,2007, с.86-99.
9. Корнилова Т.В. К проблеме полипарадигмальности психологических объяснений// Психологический журнал. – Том 27, № 5, 2006, с.92-100.

7.2 Вікова психологія

Зарубіжні підходи до розуміння психічного розвитку в онтогенезі (витоки, рушійні сили, механізми тощо).

Вітчизняні підходи до розкриття психічного розвитку в онтогенезі.

Зарубіжні підходи до періодизації психічного розвитку в онтогенезі.

Вітчизняні підходи до періодизації психічного розвитку в онтогенезі.

Література

1. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. –М., 2007.
2. Кулагина М.Ю. Психология развития и возрастная психология. М., 2011.
3. Максименко С.Д. Розвиток психології в онтогенезі. В 2-х т. К., 2002.

7.3 Педагогічна психологія

Принципи програмованого навчання. Теорії програмованого навчання.
Класифікація видів навчання. Навчання, учіння, научіння: відмінність понять.
Теорія навчальної діяльності.

Література

1. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. М.: Изд-во МГУ, 1983.
2. Педагогическая психология// Под ред. П.И.Столяренко.
3. Столяренко И.Д. Педагогическая психология. – Ростов-на-Дону, 2003.

7.4 Соціальна психологія

Специфіка соціально-психологічного підходу в дослідженні соціальної поведінки особистості.
Соціально-психологічні проблеми дослідження особистості.
Методологічні проблеми прикладних досліджень в соціальній психології.
Принципи дослідження психології великих соціальних груп.

Література

1. Свенцицкий А.Л. Социальная психология: Учебник.-М.: ТК Велби. Изд-во Проспект, 2004. – 336с.
2. Методологические проблемы социальной психологии.- М., 1975.
3. Коваленко А.Б, Корнев М.Н. Социальная психология. – К., 2006. – 400с.

7.5 Нейропсихологія

Функціональні асиметрії мозку людини: основні результати експериментальних досліджень.
Функції основних ділянок кори головного мозку людини та наслідки їх порушень.
Функції основних ділянок підкорки головного мозку людини та наслідки їх порушень.
Основні методики нейропсихологічної діагностики сприйняття, мислення, пам'яті та мовлення.

Література

1. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. – М.- любые издания с 1973 по 2006г.
2. Хомская Е.Д. Нейропсихология. – М.: Изд-во МГУ. – 1986.
3. Заика Е.В., Церковный А.А., Церковная М.В. Функциональные асимметрии мозга человека: Учебн.пособие – Харьков, Харьк.национ.ун-та, 1992.

7.6 Патопсихологія

Підходи до визначення понять «норма» і «патологія». Поняття здоров'я, біомедична та біопсихосоціальна моделі хвороби.

Класифікація розладів мислення за Б.В.Зейгарнік та способи їх дослідження в клініці.

Класифікація розладів сприйняття і пам'яті та способи їх дослідження в клініці.

Література

1. Блейхер В.М., Крук И.В. Боков С.Н. Клиническая патопсихология: Руководство для врачей и клинических психологов. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института. Воронеж: НПО «МОДЭК», 2002.
2. Зейгарник Б.В. Патопсихология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – 3-е изд., стереотип. – М.: Академия, 2005.
3. Холмогорова А.Б. Клиническая психология: в 4-х т.: Учебник для вузов. Т.1. Общая психология. – М.,2010.

7.7 Основи психологічного консультування

Характеристика психологічного консультування як виду психологічної допомоги (мета завдання, специфіка).

Основні принципи консультативної допомоги.

Бесіда як основний метод психологічного консультування. Фази та технологія ведення бесіди.

Література

1. Елизаров А.Н. Основы индивидуального и семейного психологического консультирования. М. , Ось-89, 2003, 336с.
2. Меновщиков В.Ю. Введение в психологическое консультирование. М., Смысл, 1998, 109с.
3. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое

7.8 Основи психотерапії

Механізми психотерапії.

Характеристика основних напрямків психотерапії.

Співвідношення вербального та невербального в психотерапії.

Література

1. Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С., Жидко М.Е. Психотерапия: учебник для вузов (психологические модели). – СПб.: Питер, 2012. – 472с.
2. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. – М.: Медицина, 1985. – 303с.
3. Ялом И. Групповая психотерапия: теория и практика / Пер.с англ. – М.: Апрель Пресс, изд-во Института психотерапии, 2005. – 576с.
4. Кочарян А.С. Клиент-центрированное психотерапия как невербальная практика //Журнал практического психолога. – М., 2012. - № 1. – С.121-131.

Затвержено
приймальною комісією
Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна
протокол №   від.   2019 р.

Відповідальний секретар
приймальної комісії

О.О.Анощенко

КРИТЕРІЇ
оцінювання результатів фахового екзамену «Загальна психологія»
(письмово) для абітурієнтів, які вступають на факультет психології за
спеціальністю
053 – Психологія
(Другий (магістерський) рівень вищої освіти)

186-200 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі три питання, представлені у завданні. Абітурієнт демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі психологічних знань. Абітурієнт не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

171-185 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнтів при відповіді на всі три питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Абітурієнт допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

161-170 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Абітурієнт допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

151-160 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

150 балів – виставляється у разі майже повної відсутності відповідей на всі запитання, або логіка викладання відповідей і послідовність відсутня.

100-149 балів – виставляється у разі відсутності відповідей на всі запитання.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
ректор Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

В.С.Бакіров

ПРОГРАМА

співбесіди з «Психології» з абітурієнтами, які вступають на факультет
психології за спеціальністю

053 - Психологія

(Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти)

(друга вища освіта)

Затверджено на засіданні
вченої ради факультету
психології протокол № 1
від 18.01. 2019 р.
Голова вченої ради
факультету психології

Н.П.Крейдун

Голова фахової атестаційної комісії

Харків - 2019

Мета проведення співбесіди – виявлення загального рівня розвитку абітурієнта, орієнтованості у питаннях вибору навчання на факультеті психології.

Питання співбесіди:

1. Загальні уявлення про психологію як науку
  - виникнення психології;
  - душа як предмет психології;
  - сучасні трактування предмету психології.
2. Психологія як практика
  - застосування психологічних знань у сучасній практиці;
  - галузі сучасної психології;
  - психологія і особистість.
3. Застосування психологічних знань в особистісному розвитку
  - поінформованість про факультет психології;
  - подальший план застосування психологічних знань у практиці.

Крім означених питань у ході співбесіди розглядаються питання:

- поінформованість у науковій та науково-популярній літературі з психології;
- поінформованість з питань психологічних досліджень у Харківському національному університету імені В.Н. Каразіна.

Під час проведення співбесіди абітурієнти відповідають на запитання анкети.

Рішення щодо результатів співбесіди приймаються за умовами збігу точок зору усіх членів комісії і доводиться до відома абітурієнта відразу після закінчення співбесіди.

Література

- Асмолов А. Психология личности. М. 2001.
- Годфруа Ж. Психология. М. 2001.
- Гомезо, Домашенко. Атлас по психологи.**
- Жадан И.С. Для тебя и о тебе. М. 1998.
- Коннигер С. Теория личности СПб. 2003.
- Максименко С.Д. Общая психология. К. 2008.
- Рубинштейн С. П. Основы общей психологи. М. 1989.
- Фром З. Душа человека. М. 1992.
- Юнг К. Архетипы и символы. М. 1991.

Затверджено
приймальною комісією Харківського
національного університету імені В.Н.Каразіна
протокол № ___ від «__»___ 2019 р.
Відповідальний секретар приймальної комісії
_____ О.О.Анощенко

КРИТЕРІЇ
оцінювання результатів співбесіди з «Психології» з абітурієнтами, які
вступають на факультет психології за спеціальністю
053 - Психологія
(Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти)
(друга вища освіта)

186-200 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі три питання, представлені у завданні. Абітурієнт демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі психологічних знань. Абітурієнт не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

166-185 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнтів при відповіді на всі три питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Абітурієнт допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

140-165 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Абітурієнт допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

121-139 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

120 балів – виставляється у разі майже повної відсутності відповідей на всі запитання, або логіка викладання відповідей і послідовність відсутня.

100-119 балів – виставляється у разі відсутності відповідей на всі запитання.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
ректор Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

В.С.Бакіров

ПРОГРАМА

співбесіди з «Прикладної психології» з абітурієнтами, які вступають на факультет психології з інших напрямів та спеціальностей для навчання за спеціальністю

053 – Психологія

(Другий (магістерський) рівень вищої освіти)

Затверджено на засіданні
вченої ради факультету
психології протокол № 1
від 18.01. 2019 р.
Голова вченої ради
факультету психології

Н.П.Крейдун

Голова фахової атестаційної комісії

О.Ф.Іванова

КРИТЕРІЇ

співбесіди з «Прикладної психології» з абітурієнтами, які вступають на факультет психології з інших напрямів та спеціальностей для навчання

за спеціальністю

053 – Психологія

(Другий (магістерський) рівень вищої освіти)

Склав - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді на всі три питання, представлені у завданні. Абітурієнт демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі психологічних знань. Абітурієнт не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

Склав – виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнтів при відповіді на всі три питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Абітурієнт допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

Склав – виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Абітурієнт допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

Склав – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

Не склав – виставляється у разі відсутності відповідей на всі запитання, або логіка викладання відповідей і послідовність відсутня.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Неекспериментальні методи в психології

1. Загальна характеристика методів психології.
2. Описувальні методи, їх можливості.
3. Технологія використання методів спостереження.
4. Історія та розвиток метода самоспостереження.
5. Метод опитування, його характеристика.
6. Біографічні методи, техніка їх використання.
7. Особливості сприймання незнайомої людини.
8. «Ефект ореола» у сприйманні нової людини.
9. Схема спостереження за людиною.
10. Стандартизована система категорій для спостереження.

Література

1. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Уч.пособие. Сост.Д.Я.Райгородский, Самара, 2002.
2. Психология влияния. Хрестоматия. Сост. Морозов А.В. С.Пб., из-во «Питер», 2000.
3. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению. Киев, МАУП, 2002.
4. Общий практикум по психологии. Метод наблюдения. Метод.указ. ч.1, М., из-во МГУ, 1985г.

Психофізика

1. Визначите поняття науки, доведіть, що психологія є наукою.
2. Порівняйте методи спостереження та експерименту.
3. Охарактеризуйте етапи наукового дослідження. Який з етапів, на Ваш погляд, є найважливішим, обґрунтуйте.
4. Визначите об'єкт, предмет та цілі експериментального дослідження.
5. Доведіть необхідність планування експерименту.
6. Охарактеризуйте структуру експериментальної гіпотези, опишіть її складові.
7. Узагальніть типи відношень між незалежною та залежною змінними. Наведіть приклади.
8. Визначте схеми проведення експерименту, що підвищують його валідність.
9. Опишіть основні соціально-психологічні ефекти психологічного експерименту.
10. Проаналізуйте діяльність експериментатора в психологічному експерименті. Типові помилки дослідника.
11. Порівняйте експериментальні та квазіекспериментальні плани експерименту.

12. Порівняйте класифікації шкал вимірювання за К.Кумбсом і С.Стівенсом
13. Визначите метод числового шкалування. Опишіть процедуру та типові помилки.

Література

1. Бардин К.В., Забродин Ю.М. Проблемы сенсорной психофизики. Познавательные процессы: ощущения, восприятие. – М.: 1982. – С.89-117.
2. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. – М., 1982.
3. Гусев А.Н., Измайлов Ч.А. Михалевская М.Б. Измерение в психологии: общий психологический практикум. М.: Смысл, 1998. – 286 с.
4. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-А, 1997. – 256 с.
5. Корнилова Т.В. Экспериментальная психология: Теория и методы: Учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 381 с.
6. Общий психологический практикум: психофизика. Учебно-методические рекомендации для студентов факультета психологии/ С.Г. Яновская. – Харьков, 2002. – 60 с.

Експериментальна психологія та практикум з психології. «Пізнавальні процеси»

1. Основні ознаки наукового експериментального дослідження.
2. Емпіричні методи, їх характеристика. Методи обробки та інтерпретації даних експерименту та спостереження.
3. Основні засоби управління увагою. Суб'єктивні та об'єктивні фактори уваги.
4. Мнемотехнічні прийоми управління мнемічною діяльністю.
5. Основи тестування мислення. Історія питань.
6. Поняття про вербальний та невербальний інтелект. Фактори інтелекту.
7. Тести виміру інтелекту, їх загальна характеристика.
8. Класифікація класичних методів дослідження пам'яті.
9. Класичні методи виміру КП (обсяг КП). Вимоги до складання методик. Число Мюллера.
10. Методи дослідження стійкості та концентрації уваги.
11. Методи дослідження перемикання уваги.

Література

1. Невоенная Е.А. Общий психологический практикум: когнитивные процессы. Учебно-методические рекомендации – Харьков, 2002, - 52с.
2. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. М.: Питер, 2008, 318 с.

3. Грановская Р. М. Элементы практической психологии. Л., Из-во Лен. ун-та, 1988, 565 с.
4. Зинченко Т. И. Память в экспериментальной и когнитивной психологии. - Питер, 2000, 394 с.
5. Практикум по общей и экспериментальной психологии / под ред А. А. Крылова. - Лен., Из-во Лен.ун-та, 1987, 255 с.

Експериментальна психологія та практикум з психології. Особистість.

1. Особистість як об'єкт психологічного пізнання. Напрямки дослідження особистості в теоріях особистості.
2. Експериментальний аналіз особистості: прямі та проєктивні методи.
3. Методи вивчення я-концепції особистості.
4. Методи вивчення темпераменту та характеру особистості.
5. Методи дослідження емоційної сфери особистості.
6. Методи вивчення мотиваційної сфери особистості.
7. Дослідження особистості у факторних теоріях.
8. Три джерела даних: L- дані, Q- дані, T- дані.

Література

1. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. – СПб: Питер, 2007. – 512с.
2. Мельников В.М., Ямпольский Л.Т. Введение в экспериментальную психологию личности – М.: Просвещение, 1985. – 319с.
3. Практикум по общей и экспериментальной психологии / Под ред. Крылова А.А., Маничева С.А. – СПб: Питер, 2000 – 560с.
4. Психологические тесты / Под ред.Карелина А.А.: В 2т. – М.: Гуманит. Изд.Центр ВЛАДОС, 2000 – Т.1 – 312с.
5. Психологические тесты / Под ред.Карелина А.А.: В 2т. – М.: Гуманит. Изд.Центр ВЛАДОС, 2000 – Т.2 – 248с.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

1. Якими є основні психометричні властивості тестів?
2. Які основні вимірювальні шкали, на яких будуються тести?
3. Якими є основні види валідності тестів (способи перевірки валідності)?
4. Якими є основні види надійності тестів (способи перевірки надійності)?
5. Що таке норми до тестів?
6. Чому закордонні тести потребують адаптації?
7. Які Ви знаєте типи тестів (спробуйте дати класифікацію)?
8. Які існують типи завдань тестів?
9. Які відомі Вам способи конструювання тестів?

10. Для чого важлива репрезентативність вибірок під час конструювання тестів?

Література

1. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси, С. Урбина. – СПб. : Питер, 2003. – 688 с.
2. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика : учебник для вузов / Л. Ф. Бурлачук. – СПб. : Питер, 2006. – 351 с.
3. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов / П. Клайн. – К. : ПАН Лтд., 1994. – 283 с.

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

1. В чому полягає предмет психофізіології?
2. Що таке лімбічна система мозку?
3. Опишіть відомі Вам методи психофізіологічних досліджень.
4. Які ви знаєте психофізіологічні механізми підтримки пам'яті?
5. Які Ви знаєте механізми або теорії, що пояснюють існування свідомості?
6. Які Ви знаєте системи уваги людини?
7. Які Ви знаєте методи вивчення підсвідомого?

Література

1. Психофизиология. Учебник для вузов / Под. Ред. Ю.И. Александрова. – СПб.: Питер, 2001. – 496 с.
2. Данилова Н.Н. Психофизиология: Учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 368 с.
3. Марютина Т.М., Ермолаев О.Ю. Введение в психофизиологию. – М.: Флинта, 2004. – 400 с.

ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ В МАРКЕТИНГУ ТА РЕКЛАМІ

1. Рекламна діяльність як соціально-психологічне явище.
2. Місце реклами у системі маркетингових комунікацій.
3. Психологічні механізми рекламного впливу.
4. Види психологічного впливу в рекламі.
5. Суггестивні психотехнології в рекламі.
6. Мотиваційний та інформаційний підходи до реклами.
7. Проблеми дослідження мотивації споживача в маркетингу.
8. Психологічне обґрунтування ринкового сегментування.
9. Оцінка психологічної ефективності реклами.
10. Психологічний зміст концепції позиціонування товару.

Література

1. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс / Ф. Котлер. – М. : Вильямс, 2007. – 656 с.
2. Лебедев-Любимов А. Н. Психология рекламы / А. Н. Лебедев-Любимов. – СПб : Питер, 2002. – 368 с.
3. Мокшанцев Р.И. Психология рекламы / Р. И. Мокшанцев. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 230 с.
4. Психология в рекламе / Сб. статей под ред. П. К. Власова. – Харьков: Изд-во Гуманитарного центра, 2003. – 284 с.
5. Психология. Учебник для экономических вузов. / Под общ. ред. В. Н. Дружинина. СПб : Питер, 2002. – С.555 – 579. (Глава 32)

ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТІВ

1. Визначити поняття конфлікту. Основні питання теорії конфліктів.
2. Визначити предмет та функції конфлікту
3. Визначити особистісний конфлікт та його роль і місце в розвитку особистості.
4. Визначити поняття міжособистісного конфлікту, типи міжособистісних конфліктів.
5. Проаналізувати міжгрупові конфлікти, їхні джерела та засоби вирішення.
6. Охарактеризувати методи вивчення конфліктів.
7. Проаналізувати конфліктогени, їхні види та роль в ескалації конфліктів.
8. Дати оцінку засобам нормалізації психологічного клімату в конфліктній ситуації.
9. Охарактеризувати динамічні характеристики конфлікту (етапи конфлікту).
10. Узагальнити структурні характеристики конфлікту
11. Охарактеризувати конфлікт взаємодію.
12. Опишіть, як Ви розумієте, що таке внутрішня готовність до вирішення конфлікту.

Література

1. Анцупов А.Я., Баклановский С.В. Конфликтология в схемах и комментариях. – СПб.: Питер, 2005. – 288 с.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта. – СПб.: Питер, 2000.-464с.
3. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. – СПб.: Питер, 2000.-360с.
4. Психология конфликта / Сост. и общ. Редакция Н.В. Гришиной. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.
5. Шейнов В.П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. Минск: Амалфея, 1997.-277с.

ТЕХНІКИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ

1. Соціально-психологічний тренінг: поняття, мета, завдання. Ваше ставлення до цього методу практичної психології.
2. Охарактеризуйте якості особистості ведучого групи. Які риси особистості ведучого групи, з вашої точки зору, є найбільш ефективними для роботи групи.
3. Специфічні риси і основні парадигми тренінгу. Які риси соціально-психологічного тренінгу є найбільш привабливими для Вас? Обґрунтуйте.
4. Основні етапи розвитку групи в тренінгу. Що постійне та змінне є в роботі ведучого групи на кожному з етапів? Обґрунтуйте.
5. Переваги групової форми психологічної роботи. Вкажіть, які з характеристик групової роботи і чому можуть бути корисними для студентської молоді.
6. Стилi керівництва групою. Який стиль роботи ведучого є привабливим для Вас? Чому?
7. Чи потрібні в роботі групи групові норми? Якщо «да», то які? Обґрунтуйте.
8. Визначите поняття групової згуртованості, чинники, що впливають на неї. Дайте характеристику групової згуртованості групи, в якій Ви навчались.
9. Охарактеризуйте гомогенні і гетерогенні тренінгові групи. З яким видом групи Вам було би краще працювати. Чому?
10. Загальні тренінгові методи. Який з методів є найбільш привабливим для Вас? Чому?.
11. Соціометрична картка, можливості її використання на різних етапах групової роботи.

Література

1. Вачков И.В. Психология тренинговой работы: Содержательные, организационные и методические аспекты ведения тренинговой группы / И.В. Вачков. — М.: Эксмо, 2007. — 416 с.
2. Джонсон Д.У. Тренинг общения и развития: Пер. с англ. - М.: Изд. Группа «Прогресс», 2000. - 248 с.
3. Петровская Л.А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг. М.: изд-во МГУ. 1989. – 216 с.
4. Психогимнастика в тренинге/ Под ред. Н.Ю. Хряцовой. – СПб.: «Ювента», Институт Тренинга, 1999. – 256 с.
5. Пузиков В. Г. Технология ведения тренинга. — СПб.: Издательство «Речь», 2007.-224 с.

ВІЗУАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА

1. Предмет, методи та етапи історичного розвитку візуальної психодіагностики.
2. Зовнішні прояви типів характеру в поведінці людей.
3. Зовнішні прояви типів темпераменту в поведінці людей.
4. Тіло людини як канал психодіагностичної інформації. Тілесність та її прояви.
5. Візуальна психодіагностика проявів невербальної комунікації.
6. Візуальна психодіагностика подружніх стосунків у сімейній психотерапії.
7. Візуальна психодіагностика сімейної структури у сімейній психотерапії.
8. Конституція тіла як засіб візуальної психодіагностики.
9. Які особистісні характеристики підлягають візуальній психодіагностиці?
10. Практичне застосування візуальної психодіагностики у психологічному консультуванні та кадровому менеджменті.

Література

1. Щекин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: учеб.- метод. пособие. – К. МАУП, 2007.
2. Нелсон О. Язык мимики и жестов. Что это такое? – М.: АСТ, 2007.
3. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли окружающих по их жестам. – М.: Изд-во Эксмо, 2006.
4. Ди Джонатан Читаем по лицу. Как узнать характер человека. – М.: ООО ТД «Издательство Мир книги», 2007.
5. Колетт П. Язык мыслей. – М. : Изд-во Эксмо, 2007.
6. Степанов С. Язык внешности. – Изд-во Эксмо-пресс, 2000.
7. Уайтсайд Р. О чем говорят лица. – СПб: Питер Пресс, 1997.
8. Щеголев И. Тайны почерка. – СПб. : Питер, 2007.
9. Тимошенко Г. В., Леоненко Е. А. Знакомство с собой. О чем говорит ваше тело? – М.: Форум: ИНФРА-М, 2006.
10. Тимошенко Г. В., Леоненко Е. А. Знакомство с собой. Как общается ваше тело? – М.: Форум: ИНФРА-М, 2006.
11. Лоуэн А. Психология тела: биоэнергетический анализ тела. – М.: институт Общегуманитарных исследований, 2006.
12. Тхостов А. Ш. Психология телесности. – М.: Смысл, 2002.
13. Сандомирский М. Психосоматика и телесная психотерапия. Практическое руководство. – М. : Независимая фирма «Класс», 2005.
14. Экман П. Психология лжи. – СПб. : Питер, 1999.
15. Кочева О. Н. Маски, которые мы носим. – Ростов н / Д. : Феникс, 2007.

ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

1. Відмінність психологічного консультування від психотерапії.
2. Охарактеризуйте основні напрями роботи консультанта на першому етапі розпитування клієнта в процесі бесіди.
3. Тактика роботи психолога на другому етапі розпитування клієнта в процесі бесіди.
4. Інтерпретація як прийом роботи психолога-консультанта. Види інтерпретації.

Література

1. Ю. Алешина. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. Библиотека психологии и психотерапии, вып. 62, Москва, 2007.
2. Р.Кочюнас. Основы психологического консультирования, Москва, 2000 г.
3. Р. Нельсон – Джоунс. Теория и практика консультирования, 3 межд. издание. Питер, 2000 г.

Затвержено
приймальною комісією
Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна
протокол №   від.   2019 р.

Відповідальний секретар
приймальної комісії

О.О.Анощенко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії
ректор Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна

В.С.Бакіров

ПРОГРАМА
Фахового екзамену «Вступ до психології»
(співбесіда)
для абітурієнтів, які вступають на навчання на 2-й
курс факультету психології для здобуття першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти за
спеціальністю 053 -Психологія, які здобули
освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого
спеціаліста

Затверджено на засіданні
вченої ради факультету
психології протокол № 1
від 18.01.2019 р.
Голова вченої ради
факультету психології

Н.П.Крейдун

Голова фахової атестаційної комісії

О.Ф.Іванова

ВСТУП

Програма проведення фахового іспиту з загальної психології для абітурієнтів, що вступають на факультет психології, які здобули освітньо-професійний рівень молодшого спеціаліста, для здобуття ступеня бакалавра на другий курс, складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 - психологія.

Мета проведення фахового іспиту з загальної психології – виявлення загального рівня розвитку абітурієнта, орієнтованості у питаннях вибору навчання на факультеті психології.

1. Уявлення про психологію як науку.

Психологія як наука. Її цілі та задачі.

Роль психології у сучасному світі. Коло завдань, що вирішує психологія. Співвідношення між життєвою та науковою психологією. Основні галузі психології. Місце психології у системі наук.

Поняття про предмет психології.

Початкове визначення деяких головних понять психології – психіки, свідомості, особистості, діяльності. Поведінка та внутрішній світ як сфери проявлення психічного життя людини. Класифікація психічних явищ.

Методи психології.

Психологія як мільтипарадигмальна наука. Методи природно-наукової і гуманітарної психології. Методи психологічної практики.

2. Еволюційний вступ до психології.

Виникнення і розвиток психіки в філогенезі.

Проблема виникнення психіки в еволюції (згідно з О.М.Леонтьєвим). Різні підходи до вирішення цієї проблеми (панпсихізм, біопсихізм, нейропсихізм, антропсихізм).

Необхідність виникнення психічного відображення в еволюції. Проблема суб'єктивних та об'єктивних критеріїв психічного. Поняття біотичних та абіотичних подразників, подразливості та чутливості. Гіпотеза О.М.Леонтьєва та О.В.Запорожця про умови виникнення чутливості та її експериментальне підтвердження.

Етапи психічного розвитку в філогенезі.

Виникнення та історичний розвиток свідомості.

Необхідність виникнення свідомості в антропогенезі. Роль трудової діяльності в формуванні свідомості. Соціальна обумовленість свідомості.

Проблема орудійної опосередкованості свідомості. Дослідження П.Я. Гальперіним психологічного розрізнення між знаряддям тварини і людини.

Структура свідомості в психології.

Свідомість як діяльність і як образ, їх можливе співвідношення. Психологічні характеристики складових структури свідомості-образа. Поняття про чуттєву тканину, значення і особистісний зміст (за О.М.Леонтєвим). Види значення: словесні, предметні, орудійні.

Із історії розвитку уявлень про предмет психології.

Різні варіанти розуміння душі як предмету психології в античній психології. Виникнення емпіричної психології свідомості. Предмет емпіричної психології свідомості. Криза в психології.

3. Сучасні проблеми і напрямки в психології.

Несвідоме як предмет психології.

Негативний та позитивний підходи до визначення поняття несвідомого. Три класи несвідомих процесів: механізми, спонуки і надсвідомі процеси. Розуміння несвідомого у З.Фрейда.

Поведінка як предмет психології.

«Об'єктивний підхід» у психології. Приклади емпіричних досліджень в біхевіоризмі. Розвиток ідей біхевіоризма в необіхевіоризмі Е.Толмена. Оперантний біхевіоризм Б.Скінера. Тренінг вмінь в біхевіоральній терапії. Цілісний підхід в психології.

Історія постанови проблеми цілісності в психології. Одиниці аналізу в гештальтпсихології. Приклади експериментальних досліджень. Гештальттерапія.

Гуманістична психологія як представник гуманітарної парадигми в психології.

Гуманістична психологія, основні представники та ідеї. Гуманістична психотерапія.

Когнітивна психологія і номотетичний підхід у психології.

Приклади експериментальних досліджень в когнітивній психології.

Соціокультурний підхід в психології.

Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Дві лінії розвитку психічних процесів людини. Вищі психічні функції людини та їх властивості. Поняття знака.

Діяльнісний підхід в психології.

Передумови діяльнісного підходу в психології. Два варіанти діяльнісного підходу в радянській психології: теорії С.Л.Рубінштейна та О.М.Леонтьєва. Характеристики діяльності. Структура діяльності. Принцип єдності свідомості та діяльності.

Загальний огляд пізнавальних та емоційно-вольових процесів.

Співвідношення відчуття та сприйняття, їх властивості. Мислення та його характеристики. Уява, види та механізми уяви. Пам'ять та її місце серед пізнавальних процесів. Увага та її властивості. Розвиток мови та її роль у житті людини.

Загальна різниця між пізнавальними та емоційно-вольовими процесами. Поняття про емоції та почуття. Види емоційних станів та їх психологіні характеристики. Поняття про волю. Вольові властивості особистості.

4. Основні зарубіжні та вітчизняні теорії особистості.

Поняття та теорія особистості в психології.

Життєві уявлення про особистість та їх обмеження. Поняття: людина, індивід, індивідуальність, особистість. Особистість як продукт суспільно-історичного та онтогенетичного розвитку. Поняття про науку і психологію особистості. Компоненти теорії особистості. Критерії оцінки теорії особистості.

Психоаналіз та неофрейдизм: загальні концепції та принципи.

Структура особистості за З.Фрейдом. Інстинкти: рушійні сили поведінки. Розвиток особистості: психо-сексуальні стадії розвитку. Психоаналітична терапія.

Індивідуальна теорія особистості Альфреда Адлера: загальні концепції та принципи. Аналітична психологія Карла Юнга: загальні концепції та принципи.

Его-психологія Еріка Еріксона: результати розвитку психоаналізу. Епігенетичний принцип. Розвиток особистості: психосоціальні стадії.

Гуманістичний психоаналіз Еріха Фрома. Екзистенційні потреби. Структура характеру. Типи непродуктивних орієнтацій.

Соціокультурна теорія особистості Карен Хорні: основні концепції та принципи.

Диспозиційний напрямок у теоріях особистості.

Диспозиційна теорія особистості Гордона Олпорта. Концепція рис особистості. Поняття пропріуму, функціональної автономії. Зрілість особистості.

Структурна теорія рис особистості Реймонда Кеттела: основні концепції та принципи.

Теорія типів особистості Ганса Айзенка: основні концепції та принципи.

Гуманістичний та феноменологічний напрямки в теоріях особистості.

Гуманістична теорія особистості Абрахама Маслоу. Основні принципи теорії. Мотивація: ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація та мотивація зростання.

Феноменологічна теорія особистості Карла Роджерса. Керівний мотив життя: тенденція актуалізації. Я-концепція. Недирективна психотерапія.

Вітчизняні теорії особистості.

Теорія особистості С.Л.Рубинштейна. Особистість як основа, інтегруюча усі психологічні прояви індивіда. Структура особистості: спрямованість, здібності, характер.

Теорія особистості О. М. Леонтьєва. Особистість як особлива системна властивість. Діяльність – основа особистості. Структура особистості. Розвиток особистості та його в'язок з розвитком діяльності

Теорія особистості О.К. Дусавицького. Загальна характеристика поняття особистості. Роль навчальної діяльності у розвитку особистості. Структура особистості: інтерес, ідеал, характер. Поняття норми і патології особистості. Структура Я. Характеристика типів патологічної особистості. Характеристика особистості в нормі.

5. Пізнавальні процеси психіки

Відчуття та сприйняття.

Основні визначення психології пізнавальних процесів. Класифікація сенсорних процесів. Відчуття, сприйняття і сенсомоторна активність. Характеристика поняття сенсорної модальності. Основні властивості сприйняття. Теорії сприйняття. Сприйняття простору, руху та часу. Природа перцептивного образу.

Психологія пам'яті та мислення.

Пам'ять як базова функція психіки. Органічні основи пам'яті. Види пам'яті. Теорії пам'яті. Закономірності процесу запам'ятовування. Пам'ять як

основний предмет досліджень представників Харківської психологічної школи. Семантична організація матеріалу і запам'ятовування. Мислення як опосередкована форма відображення дійсності. Розвиток мислення (філогенетичний, історичний і онтогенетичний аспекти). Теоретичні підходи до дослідження мислення. Основні фази розумового процесу. Основні закономірності процесу прийняття рішення. Методи вивчення мислення. Особливості внутрішньої мови.

Уява та увага.

Форми і види прояву уяви. Механізми уяви. Критерії і методи оцінки креативності. Прийоми уяви і способи її активізації.

Визначення та види уваги. Властивості уваги. Теоретичні підходи до вивчення уваги. Закономірності формування довільної уваги.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Базова література для 1-3 розділів

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб, 2000
2. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Психология человека. М., 1995.
3. Соколова Е.Е. Введение в психологию. – М., 2007
4. Хрестоматия по введению в психологию /сост. Соколова Е.Е. – М.,1999

Допоміжна література для 1-3 розділів

1. Аткинсон Р. Введение в психологию, 2000
2. Годфруа Ж. Что такое психология. М., 1992
3. Ждан А.Н. История психологии: от античности до наших дней. – М.,1988
4. Петровский А.В. Введение в психологию. – М.,1996
5. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций //Хрестоматия по истории психологии. М.,1980

Базова література до 4 розділу

1. Асмолов А.Г. Психология личности. - М., 2007. - 367с.
2. Дусавицкий А.К. Развитие личности в учебной деятельности. – М.: Дом педагогики, 1996.
3. Зейгарник Б.В. Теории личности в зарубежной психологии // Психология личности: норма и патология: Избр. психол. труды / Под ред. М.Р. Гинзбурга – М.: Изд-во Моск. Психолого-социального ин-та; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2006. – С. 310-395.
4. Куликов Л.В. Психология личности в трудах отечественных психологов: Хрестоматия. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2009. – 464 с.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М: Политиздат, 1977.

6. Моргун В.Ф., Ткачёва Н.Ю. Проблема периодизации развития личности в психологии – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 81 с.
7. Основи психології. - Київ: «Либідь», 1995.
8. Психология личности: Тексты /Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузыря А.А. – М.; Изд-во Моск. ун-та, 1982.
9. Психология личности в трудах зарубежных психологов / Сост. и общ. ред. А.А.Реана. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
10. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології. – К., 2001.
11. Роменець В.А. Історія психології ХІХ-початкуХІХ століття. К., 1995.
12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-х т. Т.2. – М.: Педагогика, 1989. – 328 с.
13. Соколова Е.Е. Тринадцать диалогов о психологии. М., 1995.
14. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности 3-е междунар.изд. - СПб.:Питер, 2003.

Базова література до 5 розділу

1. Восприятие и деятельность./ Под ред. А.Н.Леонтьева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976.
2. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х т. Т.1. Пер с франц. – М.: Мир, 1992.
3. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. 2-е изд. – Л.: Изд-во Лен. ун-та. 1988.
4. Запорожец А.В. Избранные психологические труды: В 2-х т. Т.1. Психическое развитие ребенка. – М.:Педагогика, 1986.
5. Зинченко П.И. Непривольное запоминание. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961.
6. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А.Карпенко; Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985.
7. Крутецкий В.А. Психология: Учеб. для учащихся пед. уч-щ. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1986.
8. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения.: В 2-х т. Т 1. – М.:Просвещение, 1983.
9. Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. – 3-е изд. – Кн. 1. Основы общей психологии. – М.:Гуманист.изд.центр Владос, 1999.
10. Общая психология / Под ред. А.В.Петровского. – 4-е изд. – М.: Просвещение, 1996.
11. Психология. Словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд.,испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990.
12. Психологический словарь / Под ред. В.В.Давыдова, А.В.Запорожца, Б.Ф.Ломова и др. – М: Педагогика, 1983.
13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Т.1. – М.: Педагогика, 1989.
14. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984.